No. 24. Donderdag 15 Juni 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST ..... } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20 Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Heropening van „Boeatan".

De heropening — na de zoo goed geslaagde tentoonstelling in Scheveningen — van de Toonkamers van Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in Heulstraat 19, Den Haag, vond j.l. Zaterdagmiddag plaats met een samenkomst van het Propaganda-Comité, dat zich in het Kurhaus zoo zeer geweerd heeft in het belang der goede zaak. De presidente van den Raad van Beheer van „Boeatan" dankte in hartelijke woorden voor de betoonde medewerking en drong aan op de vorming van een permanent steuncomité, waarbij alle aanwezigen zich aansloten.

Alle bezoekers, ook de pers, zijn bizonder ingenomen met de in de lokalen aangebrachte verandering. De vóórzaal is herschapen in een artistieke theesalon, waar men te midden van 't fraaie Indische handwerk kan genieten ook van Java-thee met Indisch kwee-kwee. In de achterzaal is een groote warande van allerlei artikelen, waaronder verschillende met de laatste mails ontvangen.

Aan belangstellend bezoek heeft het dan ook niet ontbroken.

Onrust in Indië?

Dit opschrift — maar dan zònder het vraagteeken — aldus schrijft ons een Indisch journalist, ontmoette ik enkele weken geleden in sommige Hollandsche bladen en met meer dan gewone belangstelling las ik de berichten, met het zoo sprekende kopje gekroond.

Met méér dan gewone belangstelling — want de Nederlandsche journalist, die zijn werkkring in Indië heeft en even „een koude neus" komt halen in het moederland, moet, als ieder ander verlofganger, gelooven aan een zeereis, die hem vier à

De ware uitspraak wordt dwaling, zoodra men haar gelden laat buiten haar terrein.

C. W. OPZOOMER

vijf weken buiten elke sfeer van maatschappelijke samenleving bant. Wel komt de „radio" aan boord van de mailstoomers eenigermate aan dit noodzakelijk kwaad tegemoet, en in dit verband mag ik er wel eens op wijzen, hoe uitnemend het Indische persbureau „Aneta" tot in den Indischen Oceaan de schepen van het belangrijkste nieuws voorziet......, maar 't overig deel van de reis is de passagier aangewezen op hetgeen de Engelsche persbureaux aan de openbaarheid wenschen prijs te geven. En vooral de „insider" weet het: die Engelsche nieuwsbronnen — Reuter niet uitgezonderd! — moeten er nog immer aan herinnerd worden, dat er op de wereld nog iets anders bestaat dan Groot-Brittannië en Ierland alleen! Zelfs scheen het de laatste maanden — en aan boord

van de schepen was dit maar al te goed merkbaar — dat ook Britsch-Indië van den aardbodem was weggevaagd. Het bericht b.v. dat Ghandi gearresteerd was, moesten de passagiers lezen in de bladen, die men onderweg machtig kon worden...... overigens precies als in Indië, waar de schrijver van Buitenlandsche Overzichten het belangrijkste nieuws, Britsch-Indië betreffend, niet ontvangt in de telegrammen van Reuter, maar het moet putten uit de *Straits Times* of de *Singapore Free Presse* of andere bladen uit de Federated Malay States.

Ik heb mij in dit verband wel eens afgevraagd of de „radio Holland" het ook in Indië bekende telegraafagentschap niet den weg kan openen, dat op onze Hollandsche schepen, b.v. vanaf Marseille, een door zijn objectiviteit bekenden Hollandschen berichtgevingsdienst kan worden ingesteld, opdat de *Nederlandsche* passagiers gespaard blijven voor de verdere lezing van Engelsche nieuwsbulletins, op wier subjectiviteit niets of alles aan te merken valt.

* * *

Maar: er was dan „Onrust in Indië......

Bij mijn vertrek uit Batavia was er niets van „onrust" te bekennen en onderweg hadden we er niets van gelezen...... maar, we hebben de voorbeelden nog voor oogen, hoe een revolutie binnen drie dagen tot stand kan komen, dan wel kan mislukken, nietwaar? *Never you can tell......*

Wáár de onrust in Indië uit bestond en wèlke gruwelijkheden die onrust in Indië had teweeg gebracht, weet ik niet meer. Wel herinner ik mij toen tot de overtuiging gekomen te zijn, dat „Onrust in Indië" werkelijk een uiterst rekbaar begrip is. Men maakt...... — een lid van de Tweede Kamer heeft het eenige jaren geleden in ons Parlement erg onfatsoenlijk uitgedrukt en ik zal zijn voorbeeld niet volgen — maar gelijk hád deze Volksvertegenwoordiger: Men maakt hier in Holland van een muis heel spoedig een olifant. Getuige de „Onrust in Indië"......

Wanneer een Europeesch journalist, pas uit Indië in Holland aangekomen, eens iets over die onrust gaat schrijven, dan behoort daar eenige moed toe!

Immers, nog heel kort geleden las ik in een der Hollandsche dagbladen de volgende vriendelijke ontboezeming:

„De Hollandsche persvampiers en pershyena's hebben een heel afzonderlijk jachtterrein: Indië."

En verder heette het:

„Het arme Indië moet, nadat haar eigen cultuur langzaam maar zeker naar de(n) grond gewerkt is, leven van het afval d[illegible] Europeesche beschaving en zoo vindt [illegible] journalist, die zelfs voor onze plaatseli[illegible] „moordenaartjes" te weinig ontwikkeli[illegible] en te weinig geweten heeft, altijd nog [illegible] een goed plaatsje in Indië, als hij er ma[illegible] den slag van heeft zijn kolommen te vull[illegible] met gepeperden, persoonlijken en klass[illegible] laster, de eerste een hartig hapje aan [illegible] bittertafel, de laatste meer opvoedend v[illegible] opzet ter verheerlijking van al wat zich [illegible] Indië brenger der Europeesche cultu[illegible] voelt, ter verkettering van al, wat aan d[illegible] cultuur een luchtje mocht vinden va[illegible] petrolie, of zoo iets"......

Men bemerkt: vriendelijk is het oordeel alle[illegible] behalve! En de mentaliteit van den Europeesch[illegible] journalist in Indië is nog lang niet wat zij wez[illegible] moet!

Niettemin: 'k waag het er op! 't Glas *aer* [illegible] naast me. 'n Glas koud water heeft wel méér wo[illegible]deren gedaan, nietwaar?

* * *

Wie, met den klassieken dichter, in de huidi[illegible] tijdsomstandigheden Indië zou willen noeme[illegible] ......„'t Beeld van kalme rust en vree", spreekt e[illegible] onwaarheid! Nederlandsch-Indië is, men ga ter[illegible] desnoods tot de oprichting van de Oost-Indisch[illegible] Compagnie, nimmer het land van kalmte en vre[illegible] geweest; het is het nu niet en het zal 't nimme[illegible] worden. De vraag, welke oorzaken aan dit onom[illegible]stootelijk vaststaande feit ten grondslag ligge[illegible] laat ik thans onbeantwoord. „East is East an[illegible] West is West"...... en hierin ligt voor mij, en vo[illegible] velen met mij, de oplossing van het geweldige Oo[illegible]tersch probleem.

Een oplossing, die alléén dan uit de vloedgo[illegible] van tegenstrijdigheden zal oprijzen, wanneer h[illegible] Oosten West, het Westen Oost geworden is; wa[illegible]neer physiologisch en psychologisch het Oosten [illegible] het Westen in elkaar zijn opgegaan; wanneer h[illegible] internationalisme niet langer den kop te plette[illegible] behoeft te loopen tegen den muur, die blank e[illegible] zwart gescheiden houdt.

Zóó is de meening van hem, die Indië ook ma[illegible] oppervlakkig leert kennen — en hij laat het aa[illegible] anderen over te antwoorden op de vraag of — e[illegible] zoo ja, wanneer die tijden zullen komen!

Aan idealisten heeft Indië geen gebrek, gelu[illegible]kig niet! Wat zou een wereld zijn zonder idealen[illegible] Laat ik twee voorbeelden — ook weer antipode[illegible] op zich-zelf — mogen noemen:

In de binnenlanden van Sumatra ontmoette i[illegible] eenige jaren terug een zendeling. Hij zat er da[illegible]

Feuilleton.

De Gamelan.

In 't Vaderland van 3 Juli l.l. schrijft Fabricius over de Gamelan:

Wie den gamelan wil op prijs stellen en er van genieten, als Europeaan vooral, moet 't hooren, van uit de verte, door den avondwind als gedragen over rijstvelden, in donker of maanlichte nachten; dan is 't één en al poëzie.

Lang, lang is 't geleden, in 't Buitenzorgsche, na onzen verloftijd in Holland, in 1868, dat wij tijdelijk woonden in een eenvoudig huisje langs den Buitenzorgschen weg naar Glodok — 't huisje als overdekt door boomengroepen, naast 't vrij uitgestrekte erf en daarachter kampongs en ook rijstvelden.

Opeens, op een maanlichten avond, hoorden wij den gamelan naar ons toe golven, van uit een kampong, aan den overkant van het rijstveld. Daar vierde men feest — één dier vele feestelijke gebeuren onder de Inlanders.

Wat was dat mooi, — wij zaten roerloos te luisteren en stonden eindelijk op, en gingen tot aa[illegible] den rand der rijstvelden, om meer en duidelijke[illegible] te kunnen hooren.

Niet in gesloten ruimte moet de Europeaan d[illegible] Gamelan hooren. Zeker, 't kleurige, artistieke ge[illegible]heel, steeds in alles wat 't Oostersche betreft, [illegible] trekt, doch de gamelantonen zijn ons nabij minder bekoorend, dan uit de verte komend.

Dat is ook 't wonderlijke, die zuivere harmonische tonen, langs velden en wegen en langs berghellingen te hooren vloeien, wat ook Louis Couperus zoo mooi weet te zeggen, — dat schitterende luchtspansel, die onuitputtelijke groeikracht van de onvolprezen Indische natuur, — men voelt er de stille kracht, 't geheim daarboven, en 't geheim beneden.

Louis Couperus, die geen goede pers heeft in Indië!

Jammer voor L. C. — Véél meer voor de Indische pers! — Zooals de meeste artisten, is Louis Couperus een mengsel van eenvoud en arrogantie, — van luim en humeurigheid allicht, — zij zijn anders, bijwijlen deze artisten, dan de gewone nuchtere mensch, — men vergeve 't hen, en laat ons alleen bijblijven 't mooie, dat zij ons geven.

Hoe waren Liszt, Beethoven en vele anderen soms zelfs in Hofkringen, — en wat zouden La[illegible]

reizen ver van de beschaafde wereld verwijderd; maanden gingen voorbij, waarin de man geen andere blanke ontmoette dan zijn vrouw en twee nog jeugdige kinderen; eenmaal in de vier weken kwam een „Paketboot" aan de dichtstbijzijnde havenplaats wat „post" brengen en dan kwam er wel eens wat extra blikgroenten en versnaperingen voor de jongens mee. Daar, in die *rimboe*, omringd door Inlanders...... en door het wild' gediert' bracht die zendeling het mooiste deel van zijn leven door. En toen ik hem eens vroeg, of hij „zegen" op z'n werk mocht ondervinden, was het antwoord van dezen idealist: kijk maar eens naar m'n leerlingen, het kleine Inlandsche gedoe, dat om en bij de „school" van den zendeling rondsprong. Vraag het maar eens aan m'n menschen in de kampongs hier en elders, zoo ging de zendeling voort. Zij smeeken mij, telkenmale, toch niet naar de *orang belanda* terug te keeren. „Ik heb hier m'n gezin, m'n werk, m'n gezondheid...... en m'n bijbel"......

Of hij dan niet iets kende van dat groote verlangen, dat iedere Europeaan, gedurende korteren of langeren tijd in Indië, kent?

Eens of tweemaal per jaar gaan we er eens even uit, luidde het antwoord, naar Medan. Maar, wanneer we twee of drie dagen er vertoefd hebben, is het ons alweer wel. Dan verlangen we weer terug naar onze rimboe, naar onze menschen, zooals zij ook naar òns terugverlangen...... en, voegde de zendeling er met voldoening aan toe, u moest dàn onzen intocht in het zwarte dorp eens kunnen meemaken!......

Dus het Evangelie zal de brug vormen tusschen Blank en Bruin, meende ik te mogen vragen?

Neen, was het besliste antwoord. Dat kan zelfs het Evangelie niet. Zijn werking kan tegennatuurlijk, boven-natuurlijk zijn, onnatuurlijk niet! Wij kunnen den Inlander onderwijzen, beschaven, tot het Christendom brengen, we kunnen hem de begrippen der Westerlingen bijbrengen...... *begrijpen* zullen we hem nooit. Bij al hetgeen de zendeling werkt en doet, komt hem telkens weer de diepe kloof, die hem van den Inlander scheidt, voor de voeten. Men ziet het groote onderscheid niet; men hoort het niet; men *gevoelt* het, — maar toch laat ik m'n werk niet los!......

Ziedaar, de eerste idealist. De man, die met z'n gezin en z'n werk, z'n gezondheid en z'n bijbel geen „onrust" in Indië brengen zal. De prediker, op wien de exorbitante rechten nimmer van toepassing zullen zijn!......

En de tweede?

In den zomer van 1919 bracht een der booten van de maatschappij „Nederland" een ander idealist naar Indië: De communist Baars. Ik interviewde hem aan boord van de „Vondel", die eenige uren aan het lichtschip van Belawan gemeerd lag.

Men weet, de gemeente Semarang had hem in haar dienst genomen en zelden heb ik in mijn leven een man ontmoet zóó vol van goede voornemens, zóó rijk aan idealisme, zóó overtuigd van de opvoedende taak, die hij zou gaan vervullen in zijn vrijen tijd......

Hèm heb ik in zijn arbeid niet bezig gezien. Dit bleek weldra te behooren tot de competentie van de algemeene politie! Wij, journalisten, hoorden er ook niet veel van. Tot op het oogenblik, dat van officieele zijde het bericht kwam, dat Baars geëxterneerd zou worden. Met gewapende rechercheurs aan beide zijden werd hij per auto van Semarang naar Tandjong Priok gebracht. Daar, aan boord van den stoomer der K. P. M., die hem ver van Indië weg zou voeren, „interviewde" ik hem nòg eens. Twee jaren waren sinds het eerste onderhoud voorbij gegaan en ik vroeg den tengeren man, wien de ontevredenheid op het aangezicht lag, andermaal naar zijn idealen. Veel kon en mocht de uitgewezene in die oogenblikken niet zeggen. Op ietwat weemoedigen, maar toch hoffelijken toon weigerde hij inzage te geven van zijn arrest, waarbij hij uitgebannen was. „U zult dat wel lezen in „Het Vrije Woord" " verzekerde hij met een glimlach op het bleeke gelaat. Nog even bleef ik spreken met dezen man en herinnerde hem aan het onderhoud, dat wij destijds te Belawan hadden. Hij wist het nog maar al te goed! „Ik ben sindsdien wat huiverig geworden voor de pers," zeide hij. En toen ik hem de vraag stelde, of hij meende dat *zijn* beginselen dan in de toekomst Blank en Bruin zouden vereenigen......, keek Baars mij slechts even strak in het gelaat.

Maar: antwoorden deed de banneling niet!

Tien minuten later dreef de stoomer van de Paketvaart de haven van Priok uit, met den onruststoker — want dat *was* hij — aan boord.

Ook een man vol idealen! Maar ook een, die het, zij 't stilzwijgend, toestemde: East is East, and West is West!......

* * *

Indië, het land met zijn bevolking van 50 millioen zielen, zal het land van „onrust" blijven, ondanks de vredebrengers van het Evangelie of die van het communistische internationalisme.

Maar, zoo bezien, behoeft het opschrift: „Onrust in Indië" geen zorgen te baren. Waar is het land, dat kan wijzen op een volkomen vrede?

---

martine en Alfred de Musset tegenwoordig voor indruk maken, — zeker even huilerig als Louis Couperus.

Doch blijven wij in Hollandschen kring...... zoo herinner ik mij een lezing van Justus van Maurik te Batavia.

Ook hij las zijne eigene humoristische stukjes voor. Wonderlijk, dat viel niet mee........., en wij keken elkaar aan, vragend, twijfelend. — En in 't begin, toen de zaal vol liep, telkens als in Holland, in kleine stads- of dorpsomgeving, de stem van J. v. Maurik zelf aan de een of andere dame vanaf zijn standplaats naast 't podium, te hooren toeroepen met een armbeweging, „hier of daar juffrouw, daar is nog plaats......"

O, — en dat in die omgeving, men zag een glimlach hier en daar, 't was zoo misplaatst.

En toch heeft men J. v. M. wel gewaardeerd, later.

Nu Louis Couperus, die helaas is een vriend van groote lui en *peeresses*, zooals 't in de Hollandsche Revue staat van 10 Maart 1922 — en men hem zelfs laat beoordeelen door den H. B. S.-er — en dan die bloem in zijn knoopsgat, — de kleur van zijn das, — de verzorgdheid vooral van zijn uiterlijk, *l'enfant chéri des dames*, zeker, dit zijn misdaden......

En toen indertijd die eerste indrukken van J. v. Maurik, die was niet zoo verzorgd van uiterlijk. Of hij een bloempje had in 't knoopsgat? Zeker is, dat hij niet alleen *l'enfant chéri* was der hooge lui en *peeresses*, — verre van daar, — en hij was niet gemaakt......

De verkooping van dat ziekbed van zijn tante, waar deze 7 jaren — zegge zeven jaren — op had gelegen.

't Strekt „les dames" tot eere, dat zij door veel heen, 't mooie weten te waardeeren van Louis Couperus of van wie ook.

Maar langs dezen omweg, laat mij terugkomen op de gamelan:

Is 't mogelijk, hier in den Haag, b.v. met Koningin's jaardag, den gamelan te laten spelen in 't bosch, tusschen 't groen, onder een groote tent, slechts verlicht met lampions, b.v. daar, komende van 't Malieveld, op die hoogte, links van den weg in 't bosch, beschermt in verren kring door padvinders, om 't opdringen van 't publiek tegen te gaan, dat gaan moet langs hoofd- en zijwegen, flaneeren en zoo, doch steeds op een afstand gehouden, te genieten van de tonen van de gamelan?

Indische jongelui, — overdenk dit eens, — en laat u nogmaals bewonderen!

N. B.

Voor de „onrust", die momenteel in Indië heerscht, vreeze men niet. Die vrees blijve achterwege, ook wanneer daar een enkele pandhuisbeambte, die een mandje, gevuld met *barang* moet wegbrengen, en er den boel bij neergooit, „omdat het zijn werk niet is"; ook wanneer zelfs de geheele P. P. P. B. (de Pandhuisbond) in actie komt, zooals onlangs geschiedde; een actie, die op niets is uitgeloopen. Vrees voor onrust blijve achterwege, wanneer een arrestatie van Abdoel Moeis, de externeering van Bergsma en Malaka eenige beroering teweegbrengt in de Inlandsche kringen.

De rustige afwikkeling van deze en dergelijke „kwesties" laten men over aan het beleid van Mr. Fock.

En men brenge het Moederland niet in beroering door opschriften, die hier meer „onrust" teweegbrengen dan daarginds in werkelijkheid bestaat!

JOH. LANGHOUT.

Figuren uit onze Koloniale Historie.

—o—

JOHAN MAURITS GRAAF VAN NASSAU.
Gouverneur van Brazilië.
(1636-1644).

(*Slot.*)

De W. I. C. heeft in den Graaf van Nassau een dienaar van groote beteekenis gehad. Zoowel op krijgs- als op bestuursgebied toonde hij zich de gedane keuze ten volle waardig. Hij heeft den naam van zijn geslacht ten volle hoog gehouden. Binnen veertien dagen na zijne aankomst begon hij reeds den oorlog tegen de Portugeezen te heropenen, versloeg hen, vermeesterde Porto Calvo en stichtte het fort Maurits (volgens anderen Nassau) en zonder groot gebrek aan troepen, krijgsbehoeften en levensmiddelen, waarover hij aan Frederik Hendrik schreef, zou hij nog veel grooter succes behaald hebben. Inmiddels had hij bij zijne terugkomst gelegenheid zijne bestuursgaven te toonen. Hij had op het *Recief* niet alleen zedeloosheid, maar ook misdaad en misdrijf te bestrijden. Strenge straffen werden op ontrouwe ambtenaren toegepast; vrijheid van godsdienst werd afgekondigd, ook voor Joden. Vloot en leger werden verzorgd. Bescherming van eigendom, gewetensvrijheid en recht voor allen beloofd aan de uitgeweken Brazilianen. De bevolking nam toe. Maar toch nog niet genoeg naar zijn zin. Dit heerlijk land had naar zijne meening behoefte aan een groot aantal Duitsche en andere kolonisten.

Dat hij ook in andere opzichten veel te regelen had, blijkt wel dat hij strenge maatregelen moest nemen ten opzichte van eene regelmatige voedselvoorziening.

Het kwam er op aan van het Recief een welvarende plaats te maken. Daarvoor moest bij de voor een deel reeds vroeger gevluchte Brazilianen welwillende gezindheid tegenover de Hollanders worden geschapen. Inderdaad gelukte hem dat schitterend. Het Recief werd een uitstekende koloniale stad. Wilde men echter den landbouw behoorlijk kunnen ontwikkelen, dan moest men, bij gebrek aan kolonisten, slaven hebben. Daarom ontwierp hij het plan om St. George del Mina op de Westkust van Afrika op de Portugeezen te veroveren. Reeds in Juni 1637 verliet eene expeditie daartoe het Recief. 29 Augustus was de verovering met vrij zwakke macht geschied. Hollandsch garnizoen bleef er achter.

Opnieuw treft de noodzakelijkheid van de slavernij als iets treurigs. Maar het was volgens *les moeurs du temps*.

In 1638 beproefde Johan Maurits zich meester te maken van Bahia (San Salvador) op de kust van Brazalië, maar dat mislukte. Hij moest met zware verliezen terugkeeren. Dat was de eerste wolk die opkwam tusschen hem en de heeren XVII. Spoedig kwam er nog iets bij. De meeste vooruitstrevende Gouverneurs, door de V. O. I. C. of W. I. C. uitgezonden, hadden te worstelen met de belemmering, die het *monopolie* hen bij de pogingen de kolonie tot handelsbloei te brengen veroorzaakte. Zoo ging het *Coen*, maar zoo ging het ook Johan Maurits de Braziliaan. Hij had in 1637 het voorstel, om den handel op Brazilië voor alle Nederlanders open te stellen, ten zeerste ondersteund en daarbij mocht hij rekenen op den steun der Amsterdamsche kooplieden. De W. I. C. gaf echter niet toe — vooral op aandrang van Zeeland. Slechts in zeer beperkte mate werd de vrije handel toegelaten.

De goede verstandhouding met het bestuur der W. I. C. werd bovendien ook verstoord door het feit, dat kolonel *Artichofsky*, een Pool, die vroeger zeer nuttige diensten in Brazilië had gepresteerd, door de heeren XVII de hand boven het hoofd werd gehouden. Artichofsky was naijverig op den Gouverneur-Generaal en werd ten slotte door dezen naar Nederland teruggezonden.

De W. I. C. ondersteunde bovendien haren Gouverneur-Generaal niet genoeg, toen Philips IV (1639) 84 schepen naar Brazilië zond om het te heroveren. De Compagnie was echter reeds met schulden overladen en kon of wilde geen hulp bieden.

Toch stichtte Maurits nog (1640) tegenover het Recief een nieuwe stad: Mauritsstad.

Ten slotte versloeg hij de kleine Spaansche Armada, die hem kwam bestoken.

* * *

Evenwel vroeg hij zijn ontslag, dat hem echter niet werd gegeven. Men kon hem niet missen.

De kolonie was zeer uitgebreid. Zij bestond uit zes provincies, die tot de beste en vruchtbaarste van geheel Brazilië behoorden. Zij brachten door de suiker-industrie per jaar ongeveer 280.900 gulden op. Maar er was groot gebrek aan inwoners. Die er waren bestonden uit vrijen: Hollanders, Portugeezen en Indianen en uit slaven: negers. En alleen op de laatsten kon men bij den zwaren arbeid rekenen.

Het Recief en Mauritsstad waren bloeiende steden en de W. I. C. kon over de prestaties van haren Gouverneur-Generaal tevreden zijn. Zij hoopte op nog meerdere diensten. Portugal toch had in 1640 de vrijheid herkregen. Johan IV had daar den troon beklommen. De Gouverneur van Portugeesch Brazilië wilde met Maurits onderhandelingen aanknoopen. Maar deze was daartoe niet gemachtigd en staakte alleen den krijg. In 1641 ontving Maurits evenwel den last om den oorlog met kracht te voeren. Hij veroverde op de kust van Afrika San Paulo de Loando en de eilanden Sint Thomas en Anneton. Johan Maurits wilde deze onder het bestuur van Brazilië stellen. Maar de Bewindhebbers verijdelden dat uit naijver. Hij was evenwel onmisbaar.

De Staten-Generaal richtten 23 Febr. 1641 een brief tot hem, als antwoord op een driemaal herhaald verzoek om ontslag als Gouverneur-Generaal. Daarin schrijven zij o.a., dat zij niemand kennen in staat om hem te vervangen. Zij verzoeken hem op zijn post te blijven: „sullende wij het aannemen „als dan notabelsten en als den grootsten dienst „die U.E. ons ende dezen staet soude connen doen „en betoonen bij deze conjuncture van tijde".

In elk geval, hij bleef en voerde nog eenige wapenfeiten tegen de Portugeezen uit, ofschoon het feitelijk sinds 1642 vrede was.

Wij zullen daarbij niet langer stilstaan. De beteekenis van Johan Maurits van Nassau ligt, naar onze meening, voornamelijk in de wijze waarop hij als Gouverneur optrad.

Behalve voor de cultures en den handel, had hij ook oog voor Kunsten en Wetenschappen. In zijn *Oratio de J. Mauritio Nassaviae principe* 1816 zegt Prof. de Crane: overal waar zijn regeering zich uitstrekte begon de beschaving hare intrede te doen. Een groote menigte kunstenaars, schilders, beeldhouwers, architecten hadden hem naar Brazilië vergezeld.

Twee belangrijke werken ontstonden met zijn hulp: *Historia naturalis Brasiliae* van Piso en *Historia Brasiliae* van Marcgraf.

Hoe hij geliefd was blijkt uit hetgeen er geschiedde toen het bekend werd, dat hij (1645) zou vertrekken.

Jaargelden werden hem aangeboden door de planters en de Joden beloofden hem *f* 3000 per jaar. In een der hem aangeboden adressen staat te lezen:

„en kan Sijne Ex. 't voor seecker houden, dat „bijaldien Sijne Ex. slegts met eenig dinck ter „werelt om in deze landen te blijven, konde ge„zocht worden, dat ons geen prijs al waer 't oock „onse eygen bloet, te zwaer vallen soude om hem „te coopen en mogen hebben."

* * *

Algemeen was men er van overtuigd, dat met het vertrek van Johan Maurits het snelle verval van onze Braziliaansche bezitting zou beginnen.

Wat uitgekomen is.

Bij zijn terugkeer werd hij met veel eer in het vaderland ontvangen. Zijn belangstelling bleef de kolonie behouden en in geschriften besprak hij nog dikwijls de belangen van Brazilië. Hij wees evenwel een verzoek om nogmaals te gaan (1647) beslist van de h[illegible].

* *

Het is bekend, dat de afgetreden Gouverneur-Generaal zijn vaderland nog menige belangrijken dienst bewees. Maar zijn grootste beteekenis ligt toch wel hierin, dat hij ongetwijfeld van Brazilië een blijvend bezit zou hebben gemaakt, indien de W.-I. C. hem beter hadde gesteund.

Maar ook hij kon ten slotte niet tegelijk voldoen aan de eischen van Generaal en Regent en aan die van het Handelslichaam, dat hem uitzond.

H. A. RITTER.

Uit de Pers in Nederland.

Aanpassing.

Onder dezen titel schrijft Mr. J. Gerritzen in *„De Vrijheidsbond"* No. 1 van deze maand:

Toen onlangs een hooggeplaatst Oost-Indisch ambtenaar met verlof hier te lande aankwam, werd hem de vraag gesteld, welke problemen in onzen Oost thans op den voorgrond treden.

Het antwoord luidde: „Er is slechts één probleem, en dat is het herstel van het evenwicht tusschen de Staatsinkomsten en de Staatsuitgaven."

Natuurlijk moet men deze uiting niet letterlijk opvatten; bedoeld werd daarmede goed te doen uitkomen, dat de oplossing der vraag, hoe het in de laatste jaren voortdurend en in steeds stijgende mate verbroken evenwicht tusschen de Staatsontvangsten en de Staatsuitgaven moet worden hersteld, van zulk een overwegend belang is, dat in vergelijking daarmede alle andere problemen op den achtergrond komen. Dit oordeel is alleszins juist. Na 1916 is Indië's schuld met meer dan *f* 900.— millioen vermeerderd en sloot zijn gewone dienst met steeds stijgende tekorten, zelfs in de jaren 1920 en 1921, toen de schatkist door de tijdelijke enorme stijging der productenprijzen buitengewoon hooge bedragen aan belastingen kon innen.

Dat deze toestand, het resultaat van eene (om het zacht te zeggen) uiterst optimistische politiek der vorige Indische regeering, niet kan bestendigd worden en integendeel daaraan zoo spoedig mogelijk een einde moet worden gemaakt, werd door den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal met nadruk bij zijne toelichting op de begrooting van 1922 op den voorgrond gesteld.

Maar deze bewindsman moest ervaren, dat het erkennen van eene begane fout iets geheel anders is dan haar te herstellen, en dat het eene uiterst zware taak is om eene te grootscheeps opgezette Staatshuishouding tot aanzienlijk geringer proporties terug te brengen. De door den Gouverneur-Generaal Mr. Fock bij den Volksraad ingediende begrooting voor 1922, sloot met een gering voordeelig saldo voor den gewonen dienst; de Minister van Koloniën kon haar echter niet ongewijzigd overnemen; diens begrooting voor 1922 sloot voor den gewonen dienst met een nadeelig saldo van *f* 61.— millioen, en nu raamt men, dat het tekort op den gewonen dienst voor het loopende jaar meer dan *f* 150.— millioen zal bedragen.

Inderdaad moet aan dezen toestand zoo snel mogelijk een einde worden gemaakt, wil Nederlandsch-Indië niet worden verarmd en aan zijn crediet op ernstige wijze afbreuk gedaan, zooals de Gouverneur-Generaal Mr. Fock terecht heeft opgemerkt.

Maar hoe? Dit is niet anders mogelijk dan door de Staatsuitgaven te doen aanpassen aan 's Lands draagkracht. Deze draagkracht is momenteel niet groot, om de eenvoudige reden, dat Indië als exportland op gevoelige wijze den terugslag ondervindt van de door den oorlog overal bestaande slechte conjunctuur. En evenals de producenten van Indische exportproducten zich door verlaging van de kostprijzen hunner producten zich zullen moeten aanpassen aan de betaalkracht hunner afnemers, zoo zal de Nederlandsch-Indische schatkist bij het doen harer uitgaven nauwkeurig rekening moeten houden met de betaalkracht der Indische bedrijven en ingezetenen. Een ander middel om uit het moeras te komen bestaat niet.

Dit zullen de beide Kamers bij de behandeling der volgende Indische begrooting scherp in het oog moeten houden, want niet alleen de belangen van Nederlandsch-Indië, maar ook die van Nederland staan daarbij op het spel, omdat Nederland economisch sterk bij Indië geïnteresseerd is en eene eventueele verarming van Indië noodwendig op de Nederlandsche welvaart een zeer nadeeligen invloed zal uitoefenen.

Winstdeeling bij de Suikerindustrie op Java.

In *„Economisch-Statistische Berichten"* schrijft mr. A. W. Hartman over winstdeeling bij de suikerindustrie op Java. In een einde 1921 verschenen werkje van den heer G. Gonggrijp had deze invoering van winstdeeling bij de Java suikerindustrie bepleit, ter bevordering van den socialen vrede. Mr. Hartman bestrijdt, dat het stelsel dit resultaat zou kunnen opleveren, daar vrede in de industrie niet uitsluitend een quaestie van materieelen, maar ook van psychischen aard is. Uit zuiver bedrijfs-economisch oogpunt beschouwd kan winstdeeling alleen in die gevallen goed werken, waarin de individueele arbeider een belangrijken invloed op de resultaten kan oefenen. De wenschelijkheid van het stelsel kan dan ook alleen voor elk afzonderlijk concreet geval beoordeeld worden.

Cambodjasche Dansen.

In *„Het Vaderland"* van 13 dezer schrijft H. B.:

Op het Koloniale Bal, den 30en Mei l.l. te Parijs gehouden, waarop alle nationaliteiten van Frankrijk's koloniën in nationale kleederdracht vertegenwoordigd waren, hebben de danseressen van den koning van Cambodja gedanst. De Figaro schrijft, dat dit de éénige keer is geweest, dat zij in Europa dansten, maar dat is niet juist, want ongeveer 19 à 20 jaar geleden hebben zij ook het Parijsche publiek verrukt en hebben de bladen er vol van gestaan. De Figaro spreekt van „dit gezelschap, éénig in de wereld, die de gebaren en houdingen voortzet van de godheden, gebeeïdhouwd in de pagodes van Angkor" en van „de prachtige costumes van de koninklijke voorstellingen van Cambodja, begeleid door het nationale orkest, waarvan de sonore klanken de bewondering opwekken van alle musici, die haar hooren." Inderdaad moeten deze dansprestaties, waarvan ik indertijd foto's gezien heb, schitterend zijn. Ik was echter in 1907 met dr. Groneman en een Fransch professor uit Hansoi, wiens naam mij thans is ontschoten, aan het Djocjasche hof om een serimpiedans bij te wonen. De Fransche professor was in de wolken en zeide mij, dat hij tot nog toe had gedacht, dat de Cambodjasche dansen en danseressen de schoonste van de wereld waren, maar

dat deze Javaansche dansen alles overtroffen, wat hij zelfs in Cambodja ooit gezien had, ook wat de gamelan-muziek betrof. Wanneer komen eens deze serimpie en bedojo-danseressen, die dewa's uit het paradijs van Indra gelijken, naar Europa, om ons de heiligheid van den dans te leeren, die hier geheel is verloren gegaan, en het onverbrekelijke verband van dans en tooneel? Er zal wel weinig kans op zijn, omdat deze danseressen allen prinsessen van keizerlijken bloede zijn. Maar toch, wie weet, als men in Djocja en Solo eens wil toonen aan het Westen, welke cultureele kunstschatten men daar nog in de Kratons over heeft......

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De nadeelen van Staatsexploitatie.

Het *N. v. d. D. v. N. I.* bericht, dat de begrooting voor 1923 voor den gewonen dienst sluit met een tekort van *f* 222 millioen en voor den buitengewonen met een van *f* 105 millioen, waarbij dan nog *f* 9 millioen voor de vlootuitbreiding zou komen. Nu komt het blad met een voorstel van bezuiniging vóór den dag, dat tot veel discussie en polemiek aanleiding geeft. Wij lezen o.m.:

Verhooging der gewone inkomsten door middel van belastingen is vrijwel uitgesloten; dàn moet het groote tekort der laatste jaren worden ingehaald; nog meer leenen, zal op bezwaren stuiten, ongerekend den steeds toenemenden rentelast. Blijft dus alleen over: *Verkoop van Staatseigendommen.* De staatsexploitatie is ook hier grootendeels een mislukking gebleken. Men verkoope dus in de eerste plaats de staatsspoorwegen, waarvan de constructie-rekening thans reeds bijna *f* 300 millioen bedraagt. Het zal niet moeilijk zijn koopers te vinden, die het personeel overnemen en zich willen verbinden aan den Staat een behoorlijk aandeel in de winst te garandeeren. Bovendien zal de verkoop financieel in *alle* opzichten een voordeel zijn. Omdat de rente voor het kapitaal, dat in de S. S. werd gestoken, reeds bijna *f* 20 millioen 's jaars bedraagt, een bedrag veel grooter dan de hoogste „winst", die de S. S., zonder de pensioenen der S. S.-ambtenaren te rekenen, ooit behaald heeft, en ook in de toekomst zal kunnen maken. Men zal dus door den verkoop geen verlies meer lijden, een groot bedrag aan contanten vrij maken en dan nog zeer veel kans hebben op een aandeel in de winst der particuliere exploitatie!

De *N. Soer. Crt.* van 15 April bespreekt dit artikel uitvoerig. Ook dit blad heeft de overtuiging, dat de Staatsspoorwegen niet meer tot een rendabel bedrijf te maken zijn, zoolang zij blijven onder staatsbeheer, waar commercieel inzicht ontbreekt. De financiën laten niet toe, dat er jaarlijks minstens een *f* 10 millioen op het S. S. bedrijf wordt toegelegd; en waar bezuiniging bij een staatsbedrijf onmogelijk is, elke poging daartoe op onoverkomelijke bezwaren stuit, verdient het denkbeeld: om de exploitatie der Staatsspoorwegen toe te vertrouwen aan een particuliere maatschappij ongetwijfeld overweging.

Volgens het blad zijn we met de Staatsexploitatie in Indië op den verkeerden weg; in welke richting de Indische Regeering zich ook begeeft, zoogenaamd „om meerdere bronnen van inkomsten aan te boren", steeds haalt zij een „strop." We hebben gezien, hoe het gegaan is met het S. S.-hotel te Batavia, hoe daar met geld gesmeten is, en dezelfde royaliteit vindt men terug bij het eigenlijke S. S.-bedrijf.

Een der vinnigste bestrijders van het S. S.-bedrijf in zijn tegenwoordigen vorm, de heer *G. P. J. Caspersz,* heeft in *Econ. Stat. Ber.* gewezen op de gebreken. O.a. zijn in de *goede* jaren de tarieven niet verhoogd, gelijk bij de particuliere maatschappijen, terwijl daartoe pas is overgegaan, toen de malaise reeds voelbaar begon te worden. De heer C. dringt *niet* aan op het afstand doen van staatsexploitatie, maar wel eischt hij, dat zuiniger gewerkt zal worden; hij dringt aan op het invoeren van ingrijpende verbeteringen, o.a. op de instelling van een Raad van Bijstand, een college, dat tot taak heeft een algemeen toezicht uit te oefenen op den gang van zaken, vooral uit een geldelijk oogpunt, en bij alle belangrijke bedrijfsaangelegenheden van advies te dienen.

Ongetwijfeld zou, vervolgt de *N. S. Crt.,* een commissie van bijstand goede diensten kunnen bewijzen; maar er is alle kans, dat zij alleen over de „groote" kwesties geraadpleegd zou worden; men zou haar houden buiten de „kleine" — de eigenlijke exploitatie — en dàarop is juist scherp toezicht noodig; het letten op alle uitgaven door verantwoordelijke personen, zooals geschiedt bij particuliere maatschappijen, ziedaar wat onontbeerlijk is.

Waarom zou men in Indië het voorbeeld van Britsch-Indië niet volgen? De „East Indian Railway Loy" en de „Great Indian Peninsular Railway Loy" exploiteeren daar de, aan den Staat toebehoorende spoorwegen; het particuliere kapitaal is, vergeleken met dat hetwelk door den Staat in het bedrijf is gestoken, miniem. Van laatstbedoeld kapitaal ontvangt de Staat echter een behoorlijke rente, terwijl tevens voor de exploiteerende maatschappij de winstprikkel blijft bestaan.

In het *Soer Hbl.* van 18 April zegt Klokkenluider, dat dit blad in „De Week" van den 15en April zeer juiste beschouwingen gaf, waar het o.a. opheffing van eenige gouvernementsbedrijven wenscht.

Volgens Kl. strekke de Billiton Mij. hier tot voorbeeld; slechts luttele uitgaven door het gouvernement voor bestuur en politie, doch elk jaar kalm opstrijken van 5/8 van de winst.

Wanneer op een dergelijke wijze de Staatsspoorwegen, het Banka-tinbedrijf, de Ombilin- en Poeloelaoet kolenmijnen, benevens het Lebong-goudbedrijf aan particuliere maatschappijen worden overgedaan, dan komen millioenen direct binnen. Ondanks de huidige malaise, is Kl. verzekerd, dat de vele millioenen door particulieren gevonden zullen worden, zij het ook in den vreemde. Angst voor vreemde indringing behoeft niet te bestaan; juist het hebben van groote belangen door verschillende naties in Indië, maakt ons koloniaal bestaan sterk, mits de belangen zoo gelijk mogelijk over de verschillende naties worden verdeeld.

Ook bleek, volgens Kl., de taak op onderwijsgebied, door het gouvernement op zich genomen, te groot. Hier is een stap achterwaarts wijs beleid, stilstand onvoorzichtig, vooruitgaan onverantwoordelijk. Indien werkelijk de Inlander snakt naar onderwijs, laat hij dit dan toonen door vrijwillig gelden bijeen te brengen om dat onderwijs zoo niet geheel, dan toch voor een groot deel te bekostigen. Het gouvernement kan het niet meer betalen, bijpassen is onverantwoordelijk met een tekort van *f* 30 millioen 's maands. De ethiek moet hier wijken voor de bittere noodzakelijkheid.

Het *Bat. Nwbl.* van 12 April is overtuigd, dat, om uit de impasse te geraken, er niets anders op zit dan versobering in alle takken van dienst. Een precies voldoende bezetting, met een kleine reserve, om de zaken behoorlijk gaande te houden. En van het aldus tot de uiterste grens teruggebracht personeel een maximum arbeid gevorderd onder waarborg van behoorlijk loon.

Een der voornaamste waarborgen voor Indië's crediet, is het onbezwaard bezit van openbare werken, aan welker rentabiliteit in *normale* tijden niemand twijfelt. Onder die werken nemen de S. S. een eerste plaats in. Verkoop dier S. S. zou reeds uit dezen hoofde de inleiding zijn van een calamiteit: totaal verlies van onze credietwaardigheid. Gezwegen van het verlies, reëel en moreel, van een beheersching der verkeers-politiek.

Korte mededeelingen.

Den 7en April heeft het eindexamen der *Hoogere Kweekschool* te Poerworedjo plaats gehad.

De 20 Inlandsche candidaten zijn allen geslaagd en onmiddellijk als onderwijzer benoemd. Binnenkort wordt het eindexamen der Holl.-Chineesche Kweekschool te Mr. Cornelis afgenomen.

Het nieuwe chaulmoogra-oliepraeparaat *tegen lepra* wordt met voorloopig gunstig resultaat toegepast. Een groot voordeel is, dat het vrijwel pijnloos ingespoten kan worden. (*Loc.*)

Naar de *Ind. Crt.* verneemt, heeft de regeering besloten tot *grootere bezuiniging* in verband met de tegenvallers van den laatsten tijd, o.a. de verwerping der Tariefwet. Alle nieuwe uitgaven zijn voorloopig stopgezet. De regeering beval een onderzoek naar de bezwaren tegen de *verlenging der werkuren* op de gouvernements-bureaux en zag af van de instelling eener *bezuinigingsinspectie.*

In verband met het uitstel der nivelleering gaan verscheidene ingenieurs van het Mijnwezen, de Staatsspoor en de B. O. W. *over naar het Onderwijs*, waar zij als leeraar *f* 100 per maand meer salaris ontvangen.

Raden mas pandji Soerachman Tjokroadisoerjo, de *eerste Javaansche scheikundige ingenieur*, trad in het huwelijk met een dochter van den regent van Poerwodadi, raden adjeng Soenarti.

Het *Theosofisch congres* te Poerwokerto werd 13 April ingeleid met een lezing in het Javaansch door den heer Pardjo over „levensfilosofie." Onder groote belangstelling van Hollandsche en vooral van Chineesche en Javaansche afgevaardigden, werd het geopend. De Theosofische vereeniging telt dertig loges en circa 1700 leden. De heer van Hinloopen Labberton werd tot voorzitter herkozen. De heer ir. Vreede werd als vice-president gekozen. (*Loc.*)

De *Java-Bode* van 12 April protesteert er tegen, dat de regeering in 1921 *f* 50.000 en in 1922 reeds *f* 22.000 betaalde voor de terugzending van werkeloozen. Het ligt voor de hand, dat die bedragen grootendeels besteed werden voor werkelooze vreemdelingen, en dan nog in hoofdzaak gestrande artisten. Het blad adviseert van rondreizende gezelschappen te eischen, dat een waarborgsom gestort wordt, alvorens zij in Indië toegelaten worden. In Amerika wordt *niemand* toegelaten of hij moet minstens in het bezit zijn van 60 tot 100 dollar.

Volgens de *Sum. Post* gaat het met de maatschappijen op *Sumatra's Westkust* ook niet al te florissant. Gegarandeerde tantièmes worden door enkele maatschappijen niet meer uitgekeerd.

De *sneldienst* tusschen Batavia en Genua is opgeheven. Het s.s. *Oranje* wordt uit den maildienst genomen.

De arts B. M. van Driel schrijft in de *Deli Crt.* van 12 April over de ***Afschaffing der Poenale Sanctie en Koeliehospitalen.*** Het voorbeeld in de Engelsche kolonie der Fidji-eilanden besprekend, vreest hij, dat bij deze afschaffing, ook bij ons de koelie-ziekenverpleging achteruit zal gaan en het door moeitevollen arbeid gedurende tientallen van jaren met opoffering van groote kosten bereikte in korten tijd weer verloren gaat.

„The topic of the day" ter Sum. Oostkust is, volgens de *Deli Crt.* van 15 April, het plotseling stopzetten door de *Kon. Paketv. Mij.* van haar veertiendaagsche vaart Singapore—Pakan Baroe en tusschen gelegen plaatsen. Een groot voordeel zou de verbinding met Pakan Baroe voor de Padangsche Bovenlanden kunnen opleveren.

De Oudheidkundige Dienst zal 10 April opgravingen verrichten in en bij de magazijnen van de firma Geo Wehry aan het Stadhuisplein, waar men vermoedt, dat *de laatste overblijfselen van J. P. Coen* in de bekende kist van hout en lood begraven liggen. De kist is in vorige eeuwen meerdere malen verplaatst, zoodat men ten slotte de plaats is vergeten van het graf van onzen vermaarden, kolonialen voorvader.

De corr. uit Semarang van de *N. Soer. Crt.* (dd. 12 April) protesteert er tegen, dat *de vischvijvers van Semarang* nog steeds niet gedempt zijn; zij vergiftigen den toestand der stad. Bij de gouvernementsdiensten, in den handel, in de bedrijven, overal doen zich de funeste gevolgen van de aanwezigheid der moerassen gevoelen in een mate, niet in cijfers en geldsommen uit te drukken. De sterfte aan malaria overtreft alles, wat in Indië bekend is, maar de vijvers blijven ongedempt. Daarentegen sticht men in Salatiga een *opleidingsschool voor Inlandsche onderwijzeressen*, die in de tonnen loopt.

Voor de *Gemeentelijke Handelsschool* te Semarang hebben zich 60 leerlingen opgegeven, waaronder zeer vele Chineezen en Inlanders.

Een zeer nuttig werk heeft de heer *F. A. van der Bilt*, leeraar in de Handelswetenschappen aan de H. B. S. te Soerabaja en lid der N. I. Accountansvereeniging, het licht doen zien. Het is getiteld: *„Algemeene Handelskennis voor Ned.-Indië"* en voor de grondige bewerking der stof kan men, volgens de *N. Soer. Crt.*, slechts lof hebben.

De handel tusschen Japan en Ned.-Indië.

De *Deli Crt.* geeft hiervan een beschrijving. Na het uitbreken van den oorlog mocht de handel tusschen Japan en Ned.-Indië zich in een grooten bloei verheugen, doch in den laatsten tijd is die sterk ingekrompen. Het blad schrijft o.m.:

Ook in onze koloniën hadden de Japansche handelshuizen met enorme verliezen te kampen, en als gevolg daarvan kon men al spoedig een exodus van Japanners constateeren. Behoudens enkele groote, kapitaalkrachtige lichamen werd het eene Japansche Handelshuis na het andere opgeheven, terwijl ook verscheidene Japansche toko's genoodzaakt waren haar deuren te sluiten. Bovendien was het alras merkbaar, dat de overblijvende zaken haar personeel zooveel mogelijk inkrompen, zoodat met elke, naar Japan vertrekkende boot, tal van gele broeders, die in ons Insulinde een levenspositie hoopten te vinden, huiswaarts keerden.

Toen de groote klappen begonnen te vallen, zagen ook tal van Hollandsche en Ned.-Indische handelshuizen zich successievelijk genoodzaakt hun branches in Japan op te heffen. Dat de S. L. van Nierop en Co's. Handel-Mij. haar reeds lang vóór den oorlog te Kobe geopende branche moest sluiten, zal niemand verwonderen, evenmin behoeft het bevreemding te verwekken, dat lichamen als Tels & Co. en Linde, Teves en Stokvis, welke eveneens enorme verliezen hadden te boeken, hun branche in Japan ophieven. Doch dat onlangs ook de Intern. Crediet- en Handelsvereeniging Rotterdam, welk lichaam gerekend wordt toch immer op voorzichtige wijze beheerd te zijn geworden, eveneens het besluit nam haar branche te Kobe te liquideeren, moge toch zeker als bewijs gelden, dat de handelstoestand in Japan zeer slecht is geworden en bovendien weinig hoop op verbetering in de toekomst biedt.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

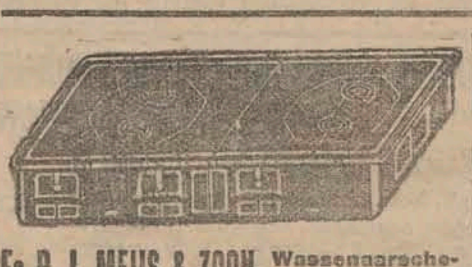
De Bestuursactie en de reeds voorbereide weldadigheidsmarkt te Bandoeng.

Van 4 tot 7 Maart 1922 zou ter hoofdplaats Bandoeng eene weldadigheidsmarkt worden gehouden, waarvan de opbrengst moest dienen voor de reeds ter plaatse opgerichte Inlandsche school van de Sarikat Islamvereeniging en waarvoor, volgens de bestaande voorschriften, vergunning moest worden gevraagd aan het Europeesch Bestuur.

Deze werd verkregen bij beschikking van den Resident van 26 Januari 1922, no. 1497/5 en daarna een comité in het leven geroepen, dat, met hulp van het bestuur der Sarikat Islam, de aangelegenheid zou voorbereiden en de hulp moest inroepen van landgenooten, Chineezen, enz.

Vooral de heer S. Goenawan, voorzitter van de Sarikat Islam, spande zich zeer in en aangezien het gold het belangrijke onderwerp van het onderwijs, gaf de kleine man met opgewektheid geldelijken steun aan de schoolkas der vereeniging.

Ook de onderwijzers en de leerlingen der scho-

len toonden hunne daadwerkelijke en klinkende belangstelling en droegen er toe bij dat het 1½ bahoe groote terrein der school werd ompaggerd en geschikt gemaakt voor het beoogde doel.

Talrijke kleine huizen moesten worden opgericht, ook voor warongs, nachtverblijven, attracties, enz.

Het geld daarvoor werd verkregen van belangstellenden buiten de hoofdplaats, in de hoop dat daarmede wel winst zoude worden behaald.

Aangezien in de fraai versierde woningen kinderspelen zouden worden gegeven, had de weldadigheidsmarkt de oprechte belangstelling der jeugd, die, onder leiding van de onderwijzers, het schoolgebouw, door het aanbrengen van groen, lantaarns enz. geschikt zouden maken voor de feestelijkheid, terwijl de ouders er zich reeds op hadden gespitst om hunne kinderen netjes voor den dag te doen komen en, voor de aanschaffing van nieuwe kleeding zich belangrijke geldelijke opofferingen hadden getroost.

Het groote publiek van Bandoeng, zoowel mannen als vrouwen, ouden en jongen, stelden zich veel van de markt voor en steunden de zaak door geldelijke bijdragen bij payementen, in de overtuiging verkeerende, dat duizenden personen die markt zouden bezoeken.

Imitatie-leeuwen, -slangen, -schepen, -vogels, enz. werden door verschillende volksgroepen vervaardigd, niemand bleef daarbij achter en de Sado Bond had op zich genomen de wagens te versieren met groen en bloemen.

Zoo wachtte de menigte ook te Batavia, Djocja, Solo en Semarang in de grootste spanning het voorbereide marktfeest af.

Den 3en Maart 1922 begaf de heer S. Goenawan zich 's morgens naar den hoofdcommissaris van politie, met het verzoek om den duur der markt met 7 dagen te verlengen. Hij ontving echter de opdracht zich daartoe te vervoegen tot den resident persoonlijk en vernam van dit bestuurshoofd, dat, op last van den Procureur-Generaal, de markt, die den volgenden dag zou worden geopend, stop werd gezet en niet door kon gaan.

Zulk eene beslissing in het minst niet vermoedende, kan men zich voorstellen wat er in het gemoed omging van den heer S. Goenawan, zegt de candidaat-leerling-communist E. Ardiwidjaja, in de „Sinar Hindia" van 14 Maart 1922.

Trillende van verontwaardiging, vroeg hij den Resident naar de reden, die den Procureur-Generaal aanleiding zou hebben gegeven tot het nemen van dezen maatregel en ontving toen ten antwoord dat Z.H.E.G. bevreesd was, dat de school, die als communistisch geneigd bekend staat, over te veel geld zou beschikken.

„De heer S. Goenawan verwierp in een onderhoud van één uur met den Resident deze beschuldiging, doch het resultaat was „Nihil." Alleen verklaarde de resident, dat het bestuur bereid was de gemaakte kosten te vergoeden.

Met dit uitsluitsel ging de heer S. Goenawan naar zijne medebestuursleden in het schoolgebouw en gaf verslag van het besprokene.

Daarop gingen de heeren Saeroen en Soepradja als voorzitter en secretaris van het Marktcomité naar den Resident, riepen diens hulp in en verzochten de eenmaal toegestane weldadigheidsmarkt toch te mogen laten doorgaan, daarbij verklarende, dat het voor hen onmogelijk was kennisgevingen te zenden aan de duizenden, die reeds op de opening van het feest hadden gerekend en gereed stonden den volgenden dag daaraan deel te nemen.

De Resident, die van meening was de bevelen van den Procureur-Generaal te moeten opvolgen, kon dit verzoek niet toestaan en verklaarde daarbij, dat de markt alleen kon doorgaan als er geen enkele geldheffing werd gedaan en dat hij over voldoende politiemacht beschikte om de menigte in bedwang te houden.

Beide heeren telegrafeerden daarop aan den Procureur-Generaal en verzochten daarin de voorbereidende weldadigheidsmarkt te mogen laten doorgaan, doch aangezien het aangekondigde uur van opening der markt naderde en geen antwoord werd ontvangen op het telegram, besloot men in overeenstemming met de laatste verklaring van den Resident, de markt en de optocht toch te laten doorgaan, doch zonder daarbij eenige geldheffing te doen.

Ten 4 ure 's namiddags zou de optocht beginnen, doch er kwam maar steeds geen antwoord op het telegram.

Steeds werd de menigte meer en meer teleurgesteld en zeker niet het minst de in fraaie kleeren gestoken kinderen, die het groen zagen verwelken en door de commissarissen van politie van het schoolerf werden verwijderd.

Den handelaren werd op bestuursbevel belet handel te drijven, terwijl de politie, gesteund door de veldpolitie, alle toegangen bezette en allen, die aan de optocht wilden deelnemen, in bedwang hield.

Het einde was een geleidelijke teruggang van de menigte met zeer ontstemde gevoelens, terwijl de heer S. Goenawan, tengevolge van de onaangename emoties, zich, wegens zenuwziekte, onder behandeling van den geneesheer heeft moeten stellen.

Aldus de *Sinar Hindia.*

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Telegrafisch bericht uit Nanking.

Te Nanking is het Chineesche volk ongerust over den gang van zaken en ziet men den financieelen ondergang van China reeds in een niet ver verwijderd verschiet.

Men heeft daarin aanleiding gevonden om ter plaatse de Kioe Kok Tjoe Kim Tjong Hwee Vereeniging in het leven te roepen, welke zich ten doel stelt geld op groote schaal bijeen te verzamelen en dit ter beschikking te stellen van het Landsbestuur.

Ten einde daaraan zooveel mogelijk openbaarheid te geven, heeft de vereeniging telegrafisch ook aan de buiten China wonende Chineezen, kennis gegeven van hare actie en hen daarin opgewekt tot het verleenen van geldelijken steun.

De inhoud van dat telegram is in de Soe Pi Djit Po opgenomen en luidt volgens het voorkomende in de „Perniagaän" van 9 Februari 1922 in hoofdzaak als volgt:

Het gevaar van den ondergang van China bestaat in de eerste plaats in de heerschende verdeeldheid in het land en het opstapelen van schulden bij de vreemde mogendheden tot zulk een omvang, dat 's lands eigendommen die schulden weldra niet meer kunnen dekken.

Blijft men volharden in het opnemen van geld onder borgstelling van gronden, dan laat het zich aanzien dat China binnen korten tijd niets meer te vergeven zal hebben.

Wil men dien toestand voorkomen en niet het lot ondervinden dat onder meer Korea ten deel is gevallen, dan zal men zich moeten aaneensluiten en met vereende krachten geld bijeen moeten verzamelen.

Het Chineesche volk is financieel niet krachtig genoeg om dat alleen te doen en is men gedwongen ook den steun van de Chineezen in het buitenland in te roepen.

De vereeniging wijst op het feit, dat China een land is met meer dan 400 millioen inwoners en als nu ieder Chineesch onderdaan jaarlijks één dollar afzondert van zijne inkomsten voor het beoogde doel, dan zou men jaarlijks over 400 millioen dollars kunnen beschikken en na 4 jaren tijds de buitenlandsche schulden ten bedrage van 1600 millioen dollars geleidelijk geheel kunnen afbetalen.

De maatregel van het afkoopen van de spoorwegen in de streken van Nan Djin, Tji Nan en Nan Djin zou het eerst in aanmerking komen en daarna de andere schulden kunnen worden afbe-

taald, opdat de in vreemde handen geraakte terreinen weder vrij komen en de winsten uit handel en industrie door het Chineesche volk zelf kunnen worden genoten, waardoor tal van moeilijkheden kunnen worden overwonnen en de hinderlijke inmenging van vreemden met al wat daaraan vast zit kan worden vermeden.

Bij doorvoering van den gedachtenmaatregel zou men dan weer de baas zijn in eigen huis, hetgeen men thans niet is.

Met de opwekking aan de buitenlandsche Chineezen om dit groote doel te steunen, eindigt het telegram.

Wijlen de heer Khoe Siauw Eng.

Met groot leedwezen wordt in de „Perniagaän" van 10 Februari 1922 melding gemaakt van het plotseling, op 60-jarigen leeftijd, overlijden te Batavia van den heer Khoe Siauw Eng, secretaris van de Kongkoan vereeniging aldaar.

Dit verscheiden is niet alleen een groot verlies voor die vereeniging, waaraan hij al zijne krachten gaf, doch ook voor de Chineesche gemeente te Batavia, die steeds op zijn hulp en bijstand kon rekenen.

Ook de Tjong Hoa Keng Kie Hwe vereeniging verliest in hem een zeer verdienstelijk bestuurslid.

Zijne vele goede daden zullen zeker door allen, met wie hij in aanraking kwam, dankbaar worden herdacht.

Valsche munters te Soerabaja.

Den 9en Februari 1922 had de politie te Soerabaya het geluk een bende valsche munters in hechtenis te stellen.

Reeds sedert geruimen tijd waren ter hoofdplaats Soerabaya valsche biljetten van 50 cent in omloop, waarvan men een paar stuks in handen had gekregen.

Men kon er evenwel niet achter komen door welke personen die biljetten werden verspreid, totdat op zekeren dag in een Madureesch vaartuig 8 stuks werden aangetroffen, die, volgens den prauwvoerder, hem, als kosten van vracht, destijds waren in handen gesteld door een Chinees van Kapasan.

Hij had toenmaals een 50 stuks ontvangen.

Ten huize van den Chinees werd een onderzoek ingesteld, doch geen biljetten aangetroffen, terwijl de eigenaar der woning verklaarde den Madureeschen prauwvoerder nog nimmer te hebben ontmoet.

Deze werd als verspreider van het valsche geld in hechtenis gesteld, verder in verhoor genomen met het resultaat, dat hij het adres van een Arabier en een Chinees opgaf als vervaardigers der biljetten.

Ten huize van eerstgenoemde bevond zich de drukpers en ten huize van laatstgenoemde de modellen en de chemische stoffen.

Valsche biljetten werden bij het huisonderzoek echter niet gevonden, wel de drukpers, terwijl de cliché's in handen bleken te zijn van den Inlander Santriman.

Het gevolg van dit onderzoek was eene volledige bekentenis van de beklaagden, die verklaarden, dat in het geheel 1200 stuks biljetten werden vervaardigd en in omloop gebracht.

Voor de politie te Soerabaya is het tot klaarheid brengen van deze aangelegenheid een groot succes.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Encyclopaedie van Ned.-Indië.

Bij de uitgevers M. Nijhoff te 's-Hage en E. J. Brill te Leiden is verschenen afl. 1 van Aanvullingen en Wijzigingen der Encyclopaedie van Ned.-Indië, onder redactie van Prof. D. G. Stibbe.

De voornaamste daarin opgenomen artikelen zijn: Belastingen, Sarekat Abang en Sarekat Islam, Herzieningscommissie. Verder levensbeschrijvingen van Prof. Mr. Dr. J. C. G. Jonker, Prof. Dr. J. J. M. de Groot, Mas Aboekasan Atmodirono, Dr. J. G. H. Gunning, W. Rooseboom, Mr. P. Brooshooft en Dr. E. B. Kielstra.

Het ligt in de bedoeling van redactie en uitgevers der Encyclopaedie om op ongezette tijden vervolg-afleveringen te doen verschijnen, waarin de reeds verschenen artikelen worden bijgehouden en nieuwe opgenomen. Deze wijze van uitgeven is bijzonder practisch; ze voorkomt het verouderen van een vrij kostbaar werk, terwijl ook een totale herdruk geruimen tijd kan worden uitgesteld.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Afl. van Juni. De hr. J. G. Doorman beschrijft een stukje natuur, zijn lezers naar den bovenloop van de Tji Taroem in de Preanger Regentschappen meevoerend. — Aan oud-chineesch porcelein in Ned.-Indië uit de tijden der Ming-dynastie (1368—1643) wijdt de hr. R. D. Verbeek eene door vele illustraties verduidelijkte beschouwing. — Dr. H. H. Juynboll schrijft over een Balineesch doek, met voorstellingen uit een Oud-Javaansch heldendicht. Dit doek, in het bezit van Mr. J. G. Huyser, is niet minder dan 25 M. lang, bij een breedte van 80 c.M.; een Brahmaan heeft er, met groot geduld, het begin van het oud-Javaansche epos Bharatayuddha in kleuren op afgebeeld. Dr. Juynboll geeft van alle afgebeelde tafereelen een korte beschrijving, gevolgd door een vrije vertaling van het Oud-Javaansche gedicht.

Kinacultuur op Java.

In de April-afl. van het bekende Fransche tijdschrift Chimie et Industrie schrijft Dr. A. Groothoff, oud-adjt.-directeur van de Gouv. kina-onderneming in Ned.-Indië, een uitgebreid artikel over den tegenwoordigen stand der kinacultuur op Java. Behalve een uitvoerige beschrijving van de botanische en chemische eigenschappen van de gekweekte Cinchona-soorten met vermelding der therapeutische eigenschappen der basten en de daaruit bereide kinine, worden nog aangegeven de beste methoden ter bepaling van de werkzame bestanddeelen, terwijl verder nog behandeld worden: de fabrikage van kinine, de handel in basten en kinine, benevens de verbreiding der kinacultuur. Een zestal photo's versieren het opstel.

Na aan het slot nog de factoren opgenoemd te hebben, die ertoe bijgedragen hebben, dat Java thans beschikt over het wereldmonopolie der kinabasten, zegt de schrijver: „de Nederlandsche regeering blijft zich steeds beijveren om de kinacultuur tot de hoogste volmaking te brengen en te zorgen voor een ruime productie. Het voorbeeld van Ceylon, waar in weinige jaren een bloeiende cultuur bijna geheel verdween, is een waarschuwing om in dit opzicht waakzaam te zijn. Echter moet zij er ook voor zorgen, dat er van het monopolie geen misbruik gemaakt wordt en dat de prijzen op een hoogte gehouden worden, die alle malarialijders in staat stelt zich dit kostbare geneesmiddel tegen matigen prijs aan te schaffen.

De Indische Gids.

De Juni-afl. opent met eene beschouwing van den hr. J. S. van Braam, getiteld: De Indische Regeeringszorg voor den Landbouw. Na een inleiding behandelt de schr. het Indische Landbouwdepartement, verder de sociaal-agrarische momenten en ten slotte het sociaal-agrarisch beheer.

Het is jammer, zegt de schr. in het 4e hoofdstuk, dat men zich in 1905 niet vooreerst bepaald heeft tot het maken van een begin van de regeeringszorg voor den landbouw in een kleinere, bepaaldelijk afgeronde landstreek, zooals hij in zijn brochure van 1903 „Een landbouwdepartement in Indië" reeds voorstelde. Wellicht ware dan de hoofdafdeeling, die in een landbouwdepartement in Indië de ruggegraat behoort te zijn, n.l. die van „sociaal-agrarisch beheer", het eerst geboren. Nu dit niet is gebeurd, meent de schr. — die als oud-inspecteur van het Boschwezen beschikt over de noodige ervaring in den Indischen landbouw — dat het hoog tijd wordt om, onder de rechtstreeksche leiding van den departementschef, die hoofdafdeeling te stichten.

De hr. J. J. Parels schrijft „Een en ander omtrent de maiscultuur in den Indischen Archipel". De schr. bepleit hierin, na eenige bijzonderheden over de mais te hebben gegeven, een uitbreiding van de maiscultuur in onzen Indischen Archipel.

Overigens bevat deze afl. de gewone rubrieken: Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie (Hierin een aan de Locomotief ontleend, uitvoerig uittreksel uit het journaal van den kapitein J. van Arkel, die als commandant van het dekkings-detachement de jongste wetenschappelijke expeditie in Centraal Nieuw-Guinea begeleidde.

Wie bouwden de Hindoe-tempels op Java?

Een interessant vraagstuk behandelt de hr. Th. B. van Lelyveld in het Nr. van 7 Juni van De Vrijheid, de kwestie n.l., wie de bouwers waren der Oud-Javaansche tempels en monumenten, waaromtrent zoomin historische bronnen als jong-Javaansche inscripties de geringste aanduiding bevatten.

Enkele deskundigen, ook ten onzent, twijfelen er niet aan of het moet het werk zijn geweest van Voor-Indische kunstenaars. Dr. Bosch, de tegenwoordige chef van den oud-

heidkundigen dienst in Ned.-Indië, lanceerde op het eerste congres voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Java de hypothese, dat die wonderschoone bouwwerken aan Javaansche kunstenaars te danken zijn.

En nu komt de hr. van Lelyveld een derde onderstelling opperen, welke hierop neerkomt:

De kolonisatie der Hindoe's op Java — hoogstwaarschijnlijk uit Z.-Dekhan — heeft uiterlijk plaats gehad in de 4de eeuw; deze Hindoe's brachten ongetwijfeld een Hindoekunst mee, waarvan echter op Java niets meer te vinden is. Dat de oudste overgebleven tjandi's, die uit de 8ste eeuw dateeren, geen zuivere Hindoekunst meer zijn, maar een Hindoe-Javaansch karakter dragen, spreekt van zelf, omdat het tusschenliggend tijdperk van enkele eeuwen verblijf op Java invloed op de kunst heeft moeten uitoefenen.

Gedurende die eeuwen — en enkele daarop volgende — heeft er ongetwijfeld in aanzienlijke mate Hindoe-Javaansche vermenging plaats gehad; aan de hoven van Midden-Java zijn nu nog Javanen met een eenigszins Arisch type niet zeldzaam. De veronderstelling nu is niet gewaagd, dat de kunstenaars der Java-monumenten menschen zijn geweest met gekruist bloed. Des te aannemelijker is deze meening, omdat de ondervinding heeft geleerd, dat door kruising niet alleen fysieke, doch ook geestelijke versterking plaats kan hebben; men denke b.v. aan Toorop, Dumas père, Banguin e.a. En nu is het wel merkwaardig, dat een en ander onder het beeldhouwwerk — voorstellingen Prambanan-reliefs — zoowel een Hindoesch als een Javaansch karakter draagt en daarin dus het kruisingsidee duidelijk naar voren springt. Wellicht is dus de gansche zoo sierlijke, rijke en toch harmonieuse oude bouw- en beeldhouwkunst op Java, te danken aan den klassieken Hindoeschen geest, die vereenigd werd met den zoo uiterst kunstzinnigen aanleg van den vroegeren Javaan.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 10, Huisvesting in Indië, door N. (vervolg). — Uit Insulinde's Oosthoek (Ternate), door J. Jongejans (slot). — De suikerindustrie op Java, hare geschiedenis en hare ontwikkeling, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — De Indische tentoonstelling te Scheveningen, door L. (wordt vervolgd). — Het wetenschappelijk streven op Java. — Van de vele afbeeldingen in dit Nr. is die, voorstellende een gezicht in een Bataksch dorp, zeer interessant.

De Indische Mercuur.

No. 23. Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. De aetherische oliën leverende planten van Ned.-Indië en de bereiding van haar oliën. — No. 7. De planten, welke aetherische oliën leveren, die in de parfumerie, techniek of pharmacie te gebruiken zijn of zouden kunnen zijn, door Dr. A. W. K. de Jong (vervolg). — Oogstcijfers van Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — Vanille, vanilline en vanille-extracten, door ir. W. L. Utermark, besproken door W. C. de Graaff. — Vulkanologische mededeelingen, door Dr. G. L. L. Kemmerling, besproken door Dr. L. Rutten. — De rubbercrisis, door J. N. Burger. — De uitvoer van Java en Madoera gedurende 1921 (vervolg). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën en alkaloïden, specerijen, voedings- en voedermiddelen, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

No. 45. A. E. Reynst (een der meest gewaardeerde figuren uit de Preanger-planterswereld) (met portret). — Herinneringen uit mijn plantersloopbaan (vervolg). — Hybrideenten, door Dr. H. L. H. Zakrzecki. — Java exportrijst, door A. H. A. Corts (vervolg). — Licht en assimilatie, door W. D. — De teelt van druiven (vervolg). — De Njamploeng (Calophyllum Inophyllum), door D. — Bloementeelt (vervolg), door A. J. K. — Proefstation Midden-Java, Circulaire No. 4. — De tuinbouw en de tuinbouwvoorlichtingsdienst in Ned. Oost-Indië. — Vereeniging bergcultures te Djember. — Een nieuwe betrekking (leerling-boscharchitect en boscharchitect 1e en 2e klasse). — Onze bosschen (met ill.). — Ned.-Indische Vereeniging voor den Rubberhandel. — De rubbermarkt te New York gedurende 1921. — De klappercultuur in de Preanger. — Leprabehandeling met Chaulmoogra-olie.

Geologische onderzoekingen in den Oostelijken Archipel.

In het jaar 1915 werden door Dr. H. A. Brouwer geologische verkenningstochten uitgevoerd op de talrijke eilanden van den Oostelijken Indischen Archipel, waarvan de gedeeltelijke resultaten zijn vastgelegd in het 2e gedeelte der Verhandelingen (49e jaargang) van het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië.

De inhoud vermeldt de volgende bijdragen: Geologische onderzoekingen op de Sangi-eilanden en op de eilanden Ternate en Pisang. — Geologische onderzoekingen op Soela-eilanden (eerste gedeelte). — Geologische onder[zoe]kingen op de eilanden Laoeng en Sermata. — Verder: belemnieten uit de jurassische afzettingen van de So[ela-]eilanden, door P. Kruizinga. — Ein Beitrag zur Kenn[tnis] des untersten Doggers von Taliabo (Sula-Inseln).

Journal Straits Branch Royal Asiatic Society.

No. 84 van dit te Singapore verschijnend tijdschrift [be]staat uit één wetenschappelijke verhandeling van C. N. [Max]well over „Malayan fishes"; 72 platen verduidelijken [de] tekst.

No. 85 heeft een inhoud vol variatie; voor zooverre [de] bijdragen rechtstreeks of zijdelings betrekking hebben [op] den Indischen Archipel, volgt hier een opgave van de ti[tels]:

The grave-stone of Sultan Mansur Shah of Malacca (1[459] —1477 A. D.), by J. P. Moquette (translated from the Jour[]nal of the Batavian-Society, by Dr. R. O. Winstedt). — [A] Malay pantun, by H. Overbeck. — A Tamil Malay [ma]nuscript, by Dr. Th. S. van Ronkel. — Hikayat Si-Mi[skin] or Marakarma, by R. O. Winstedt. — Hikayat Indrap[utra] by R. O. Winstedt. — Hikayat Putra Jaya Pati, by R. [O.] Winstedt. — Hikayat Indra Bangsawan, by R. O. Winst[edt]. — Hikayat Parang Puting, by R. O. Winstedt. — Pe[] Malay, by A. W. Hamilton. — New or noteworthy Bor[neo] plants, by E. D. Merrill. — Hindu image from Sara[wak] by J. C. Moulton (met afbeelding van een in Sarawak [ge]vonden Ganesa). — The Malayan Badger, by J. C. Mo[ul]ton. — Recent books on Malay.

Ned.-Indisch Rubbertijdschrift.

1 Mei 1922. De Duitsche rubberindustrie en hare af[zet]gebieden (slot). — De rubber-situatie. — De moeilijkhe[den] in de rubber. — Ziekten en plagen in de rubbercultuur 1921. — De rubbermarkt te New York gedurende 1921. — Rubberuitvoer. — Beoordeeling van ruwe rubber in [de] practijk. — Een belangrijke zending (van den hr. D. Bi[] in verband met de rubbercultuur).

Geologie van Ned.-Indië.

Over geologische onderzoekingen in den Indischen Ar[chi]pel bestaat een massa literatuur, welke tot nu toe [niet] verwerkt was in een samenvattende monographie. Thans [is] hierin voorzien door een te Stuttgart (bij E. Schweizerb[art]) verschenen werk, getiteld: Die Geologie von Nieder[län]disch-Indien, nebst einer Anhang: Die Geologie der [Phi]lippinen, gemeinfasslich dargestellt von E. Landenber[ger]. Mit ingesamt 11 Tafeln und Karten.

Over de waarde van dit boek mogen de ter zake desk[un]digen een oordeel vellen, wij wijzen slechts op de versch[ij]ning; toch mogen we een enkele opmerking niet voor [ons] houden. Volgens het Voorwoord heeft de schr. het werk [te] Rotterdam samengesteld en blijkens de foto's deed hij [rei]zen in Indië. Hieruit zou men kunnen afleiden, dat hij [de] Nederlandsche taal voldoende machtig is om de door h[em] geraadpleegde Hollandsche literatuur behoorlijk te verw[er]ken. Toch rijst wel eenige twijfel als men kennis ne[emt] van zijn „Verzeichnis der benützten Literatur", waarbij [] lezen „Jaarbook Mijnwegen", „Ost-Ind. Archipeel", „geo[gra]phische doorkmisingen", enz.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Na eenige jaren van onregelmatig uitkomen en sch[ijn]dood-toestand, heeft dit tijdschrift weer teekenen van le[ven] gegeven. Met als uitgave-jaartal 1922 verscheen n.l.: D[eel] 115, afl.: eerste serie 1921 (zoo staat het op den titel [ge]drukt). Behalve eene korte verhandeling van Mr. A. J. Maclaine Pont over de nieuwe Indische zegelordonnan[tie] en een artikel van Mr. H. M. Hijmans, getiteld: Eene In[di]sche jeugdgevangenis, bevat deze afl. uitsluitend arre[sten] van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië.

De Melaatschen-kolonie der Karo-Bataks.

De Mededeelingen van den Burgerlijken Geneesk. Die[nst] in Ned.-Indië, jaarg. 1922, bevatten (bl. 1—26) een ops[tel] van den zendeling-leeraar L. Bodaan over Lepra bij de Ka[ro-] Bataks en hare bestrijding, voornamelijk wat betreft [de] stichting „Laoe Si Momo", bij Kaban Djahé, in het Kar[o-] gebied, ten Noorden van het Tobameer. In een volgend ov[er]zicht zullen we enkele bijzonderheden uit dit belangr[ijk] artikel mededeelen.

* * *

Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten [in] Ned.-Indië over het jaar 1920. Deel IIb. (Buitenbezittingen). Samengesteld bij het Hoofdkantoor der In- en Uitvoerrechten. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Im Stromgebiet des Sapik. Eine deutsche Forschungsreise in Neuguinea, von Dr. W. Behrmann. Mit Illustrationen. (Berlin, A. Scherl).

Statistiek van de Handelsbeweging der Buitenbezittingen gedurende het jaar 1920. (Mededeelingen van het St[]

...isch kantoor No. 5. Uitgegeven door het Departement van Landb., Nijverh. en Handel).

Fauna Simalurensis. Reptilia, by Dr. Nelly de Rooy. — Snakes from Sumatra, by Dr. Th. W. van Lith de Jeude (Zoölogische mededeelingen. Uitgegeven vanwege 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden. Deel VI, afl. 4).

Reisen im Markham-Ramu-Gebiet, Kaiser-Wilhelmsland, von C. Koppenhagen. — Die Ersteigung der Wilhelmina-Spitze von Norden, von W. Behrmann. (Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde. 1922, No. 3—4).

Het sparen, door W. F. van der Swan. — Dessabanken, door I. Rauws. (Blaadje voor het Volkscredietwezen, 15 April 1922).

Hollandsch-Chineesche Zendingsschool te Bandoeng, door M. Hoekstra (met ill.). (Orgaan Ned. Zendingsvereeniging, Juni 1922).

Bedrijfszekerheid in Indië, door P. J. Willekes Macdonald. (De Vrijheid, 7 Juni 1922).

De Indische goederenhandel. (In- en Uitvoer, 7 Juni 1922).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche Pers. No. 17 en 18 van jaarg. 1922. Bureau voor Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden, Afdeeling Pers. Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Het landmeten en kaarteeren van cultuurondernemingen met uitlegging van het gebruik der moderne instrumenten voor dit doel. Voordracht van den hr. Ph. van den Berg. (Publicaties Ned.-Ind. Landb. Syndicaat, jaarg. 14, afl. X).

Suriname.

De rede, waarmede de Gouverneur op 9 Mei de zitting der Koloniale Staten heeft geopend, is een belangrijk stuk, niet te lang, maar toch van een omvang die belet, dat wij het in zijn geheel hier kunnen overnemen. In opzet wijkt de rede af van wat tot dusverre toe gebruikelijk is geweest. Dus geen statistieken enz., die men toch later vinden kan in de Koloniale verslagen en ook in de verslagen van de Vereeniging voor Handel en Nijverheid in Suriname.

Na een overzicht van den treurigen toestand, waarin landbouw, boschbedrijven en handel verkeeren, als gevolg van de algemeene depressie, vervolgt de Gouverneur:

„Is het wonder, dat een ieder die voor en met deze weleer zoo bloeiende kolonie medeleeft, bij het beluisteren van deze droeve klachten den druk van neerslachtigheid gevoelt en men met somberheid de toekomst tegenblikt?

En toch, mijne heeren, moeten wij blijven hopen en van die toekomst verwachten, dat zij ons de zoo vurig verbeide verbetering zal brengen.

Het is onze plicht om niet te versagen en voor zooverre onze krachten iets ten gunste der kolonie vermogen uit te richten, hebben wij onder denzelfden kreet „God wil het" als eenmaal te Clermont de groote schare in geestdriftige beroering bracht, gezamenlijk en aaneengesloten te strijden, om ons Suriname te ontworstelen aan de banden, waarin zij bekneld ligt.

Indien ik, zeer in het kort, enkele factoren, welke het wezen van Suriname ongunstig beïnvloeden, mag nagaan, zou ik deze allereerst willen splitsen in uitwendige en inwendige.

Van buiten wordt onze kolonie nog steeds in ernstige mate geschaad door hare onbekendheid. Het volk van Nederland is helaas nog veel te weinig doordrongen èn van het bestaan, èn van den toestand van dit zijn West-Indische gewest.

Een oordeelkundige reclame, waaraan reeds in het Moederland wordt gearbeid, waartoe onze eventueele Suriname-film het zijne zal kunnen bijdragen, waartoe het bestuur van de Utrechtsche Jaarbeurs welwillend bereid is gevonden mede te werken, en waaraan hoe langer hoe meer zorg dient te worden besteed, moet Jong-Nederland opvoeden in het bewustzijn, dat een volk, hetwelk op koloniaal bezit boogt, ook de plicht heeft voor die bezittingen te leven en dezelve als gelijkgerechtigde onderdeelen des rijks te behandelen.

Het smalend afgeven op die rampzalige kolonie moet plaats maken voor een waardeerende erkenning van haar bestaans- en ontwikkelingsrecht.

Hoe weinig men in het Moederland van de werkelijke toestanden in Suriname op de hoogte is, is helaas weder bij de jongste behandeling onzer begrooting in de Tweede Kamer gebleken, en trots de belangstelling, welke daar voor onze nooden werd gevonden, is het andermaal duidelijk geworden, dat het niet kennen van Suriname het waarlijk behartigen van onze belangen onmogelijk maakt.

Als tweede uitwendige factor, welke onze kolonie nadeelig beïnvloedt, zou ik willen noemen het scepticisme van het kapitaal ten aanzien van hare ontwikkeling.

Eensdeels is dit verklaarbaar.

Het valt niet te loochenen, dat de vele teleurstellingen hier opgedaan, ontmoediging hebben gewekt; dit is een droeve waarheid.

Doch ontmoediging behoeft nog niet te leiden tot algeheele onthouding en er zijn zichtbare teekenen, welke de waarheid hiervan bevestigen.

In dit verband wensch ik te vermelden met welke bewonderenswaardige volharding onze landbouw en meer in het bijzonder onze plantagebeheerders deze moeilijke jaren doorworsteld hebben.

Dit loffelijk voorbeeld kan tot navolging prikkelen en er zijn inderdaad aan den horizon verschijnselen van nieuwe energie waar te nemen, en er verrijst meerdere belangstelling voor den sluimerenden rijkdom van ons grondgebied.

Er moge hier gewezen worden op de weder ernstig aangevatte pogingen om de teelt van bacoven voor export, onder toepassing van koelruimte, te doen herleven en op de gunstige ontvangst van Surinaamsche sinaasappelen in Europa; op de van Amerika uit ondernomen poging voor een onzer vrijwel voor uitvoer verwaarloosde houtsoorten een markt te vinden en op de ernstige betrekkingen, welke verschillende Europeesche houtexploitanten met de kolonie bleven onderhouden, in afwachting van betere tijden, terwijl de te Amsterdam gevestigde commissie van advies en onderzoek inzake Surinaamsche houtsoorten haar hulp verleent om den waardevollen houtrijkdom onzer wouden meer en meer bekend te maken.

Ook de belangstelling in de mineralen, welke onze binnenlanden bevatten en heeten te bevatten is niet verflauwd, en het laat zich aanzien, dat nieuwe pogingen om meerdere zekerheid omtrent die verborgen schatten te verkrijgen, niet onbeproefd zullen blijven.

Het is thans aan ons, mijne heeren, om die energie te steunen en de behulpzame hand te bieden bij hare ontwikkeling; het is onze gemeenschappelijke plicht om al dat streven krachtig ter zijde te staan, want wat geen wereldconjunctuur ons kan ontnemen is de vruchtbaarheid onzer akkers, welke weder oogsten gaven, waarop Suriname trotsch mag zijn en aan allen, die kapitaal in dit land zouden kunnen beleggen, kunnen wij wijzen den gestadigen aanvoer van werkkrachten uit Oost-Indië, hetgeen ons voor landbouw- en nijverheidsexploitaties ver boven de ons omringende landen blijft stellen.

Zoo moge dan gaandeweg 't scepticisme ten aanzien van Suriname's ontwikkeling plaats maken voor een tastbare zekerheid in opgaande richting."

Daarna behandelt de Gouverneur de inwendige factoren, die de kolonie benadeelen:

„Is het voor een harmonische volkseenheid, in het algemeen, een gebiedende eisch, dat zij is opgebouwd uit regelmatige gezinnen, dat alle werkkrachten in een economisch juiste verhouding staan en dat hare productie, na aan eigen behoeften te hebben voldaan, een ruimen uitweg naar buiten vindt, in deze opzichten vertoont Suriname nog zoovele onvolkomenheden, dat elke ingrijpende hervorming zich in de eerste plaats met het verkrijgen van zoodanig evenwicht zal hebben bezig te houden.

Het stempel, dat de wreede slaventijd op onze bevolking heeft gedrukt, is helaas, wat het gezinsleven betreft, nog geenszins uitgewischt en al is het streven om daarin verandering te brengen bij het volk zelf ontwaakt, de Overheid zal dit streven, door verbetering der volkshuisvesting, door ontwikkeling van het moraliteitsgevoel, en door behartiging van het arbeidsvraagstuk, met beleidvolle maatregelen hebben te steunen......

Wanneer men bedenkt, hoe talrijk contagieuze ziektekiemen, sedert eeuwen, het bloed van ons volk hebben aangetast, dan kan het geen verwondering wekken, dat de volkskracht, in het algemeen gesproken, gedaald is beneden het peil, hetwelk zij behoorde in te nemen, en dies is het dringend noodzakelijk alles in het werk te stellen om de moderne wetenschap te dien opzichte ook hier, zoo veel mogelijk, toepassing te doen vinden.

Een voorstel tot het in het leven roepen van gezondheidscommissies is in bewerking, waaraan de stichting van een gezondheidsfonds zal worden verbonden.

Zullen deze gezondheidscommissies zich op den duur ten aanzien van de grootere bevolkingscentra van adviseerende colleges tot gemeentebesturen kunnen ontwikkelen, het ligt in de bedoeling de genoemde fondsen van de inmenging van het moederland onafhankelijk te maken, opdat al reeds aanstonds op dit onderdeel een meer feitelijk zelfbestuur kan worden verkregen.

De vorming van een of meer ziekenfondsen is in studie en hiermede hangt samen het zwaarwichtig vraagstuk van de Armenzorg, waaraan de Overheid tot dusverre te weinig aandacht heeft geschonken.

Bij dit, en ook bij andere onderwerpen, zal het algemeen beginsel ter sprake komen: dat tot hiertoe te veel op 's Lands financiën alléén, en te weinig op eigen krachten is gesteund.

Wat ten slotte de algemeene productie van onze kolonie betreft, waarin zoowel de groote als de kleine landbouw elk een eigen, zij het ook een verschillende plaats innemen, zal de Overheidszorg, waar mogelijk, uiteraard niets onbeproefd laten.

Heeft de wisselvalligheid der seizoenen steeds iets onberekenbaars, met verstrekkende gevolgen, ten aanzien van plantenziekten en selectie gevoelt Suriname zich weder veiliger nu Dr. Stahel aan een terugkeer in de kolonie de voorkeur heeft gegeven boven zijn hoogleeraarsambt te Wageningen.

Voor het vooruitbrengen van den kleinen landbouw schijnt een meer intensieve grondbewerking geboden en daarin zal van Bestuurswege hulp worden verschaft, en met betrekking tot onze grootere landbouwcomplexen dient te worden afgewacht, of de gewaardeerde onderzoekingen van den heer Pyttersen inderdaad eenig practisch nut zullen kunnen afwerpen.

Naast den dienst van het boschwezen, welke zich zooveel mogelijk blijft beijveren zijn reuzengebied te leeren kennen en deszelfs exploitatie te bevorderen, had reeds sedert lang eene mijnbouwkundige afdeeling onzen bodem in de binnenlanden moeten investigeeren.

De middelen om zoodanigen dienst te vormen, zullen ons thans wel niet worden verschaft, maar niettemin zal mede door de voorlichting van eene commissie van belanghebbenden overwogen worden in hoeverre de wetgeving op dit gebied zoodanig kan worden vereenvoudigd, dat de belangen der practijk meer tot hun recht kunnen komen...

Laat ons hopen, dat een herstel van het financieele evenwicht de meest pessimistische prognose moge beschamen, opdat wanneer het oogenblik aanbreekt, dat wij in onderlinge samenwerking 't bestek voor den algeheelen opbouw van Suriname zullen hebben opgmaakt, ook de noodzakelijke hulp van het Moederland in voldoende mate zal kunnen verkregen worden......”

* * *

De Surinamer schrijft:

Een 85-tal inwoners van Nickerie hebben zich per verzoekschrift tot den gouverneur van Suriname gewend, waarin zij verzoeken de thans geerende verordening en bepalingen regelende exploiratie en exploitatie van delfstoffen in de kolonie, zoodanig te willen wijzigen, dat deze bron van bestaan, die nu zoo goed als stil staat, weder opbloeie ten voordeele van land, bevolking en fiscus.

Mocht de gouverneur er toe overgaan, aldus verder de adressanten, dezen wensch, die de wensch van het overgroote gedeelte der bevolking is, te vervullen, dan zal in Nickerie, daar de zekerheid bestaat, dat de bodem goudhoudend is, de goudindustrie, nu met beter waarborg dan te voren voor 't welslagen, weder ter hand worden genomen, wat tot weder opbloei van het district zal leiden.

* * *

„*Suriname*” van 28 April bericht:

„Vrijdag 27 April vertrok Luitenant Gitz met eene expeditie, bestaande uit burgers, naar de Copename, om opnieuw naar het tracé-Loth te zoeken. Aan de hand van gegevens en aanwijzingen verstrekt door het Domeinkantoor, mocht hij werkelijk in slagen, het beginpunt en de richting van het tracé te vinden.

Na dit aanvankelijk resultaat, keerde de expeditie Donderdag 20 April, na 13 dagen afwezigheid in de stad terug. Het voornemen bestaat om in de maand Mei er weer op uit te trekken om te proeven langs het tracé Coronie te bereiken.”

Wij vragen: waartoe dit alles? Zijn de gegevens die men wenscht te verzamelen, niet te vinden in het rapport van wijlen den heer Loth?

* * *

Suriname heeft kennis gemaakt met een de tot dusver onbekende zijde van het parlementaire leven.

Bij de behandeling in de Koloniale Staten van een ontwerp-verordening, waarbij aan een Amerikaan, den heer Kann, vergunning wordt verleend om de exploitatie van poison-tree-hout te beginnen, heeft het lid van Ommeren *obstruktie* gevoerd, door urenlang aan het woord te blijven. Hij moest het evenwel ten slotte door oververmoeidheid opgeven. De heer van Ommeren was van meening, dat de zaak niet voldoende van alle kanten was bekeken en wenschte de verordening behandeld te zien door de nieuwe Staten.

Naar aanleiding hiervan geeft Marconi-man in „*Suriname*” van 2 Mei en uitvoerige, gedocumenteerde beschouwing over parlementaire obstruktie.

* * *

In de vergadering der Koloniale Staten van 2, 4 en 6 Mei werd de begrooting voor 1923 afgedaan. Zij werd onveranderd aangenomen, met uitzondering van den post voor een gouvernements-internaat van Boschneger-kinderen aan de Tapanahony. Deze post werd afgestemd, nadat een amendement om het geld te besteden voor een subsidie aan de katholieke missie, ten behoeve van een soortgelijke inrichting bij Albina, was verworpen.

* * *

„*De West*” van 12 Mei schrijft:

„Omstreeks half vier gisterenochtend zijn in de kolonie twee aardschokken gevoeld. Vele menschen werden wakker door de beweging, zagen de lampen slingeren en hoorden de huizen kraken. Ongelukken zijn er, voor zoover ons bekend, niet voorgekomen. De schokken schijnen over de geheele kolonie te zijn gevoeld, ook in het binnenland (bericht van Kwakoegron). Aan de schokken ging een dof gerommel vooraf. De telegrammen maken heden geen melding van een aardbeving die in deze streken zou hebben plaats gehad.”

* * *

„*De West*” vernam dat, tengevolge van oogstmislukking, onder de Boschnegers aan de Boven-Suriname hongersnood heerschte. Van de Sara-

reek af langs den verderen bovenloop der rivier, ene door 8000 zielen, van wie 1300 tot het Christendom bekeerd, bewoonde streek, zou er feitelijk hongersnood zijn. De inlandsche onderwijzers-zendelingen der Broeder-gemeente deden wat zij kunnen, maar dit is met hun beperkte middelen niet veel. Meermalen is in overeenkomstige gevallen het gouvernement bijgesprongen, door verschaffing van rijst.

* * *

Het Algemeen Handelsblad van 2 Juni is zoo vriendelijk geweest plaats te verleenen aan een zeeren W. d. S., die Suriname wil verkoopen aan Amerika. Deze W. d. S. meent, dat Amerika voor St. Thomas 50 millioen (guldens of dollars?) aan Denemarken heeft betaald en naar dezen maatstaf een bedrag van 3 à 4 milliard voor de West niet te veel zou zijn.

De koopsom voor St. Thomas bedroeg 25 millioen dollars. W. d. S. zou waarschijnlijk genoegen nemen met een bedragje van 1½ à 2 milliard. Immer dat hij verzuimt mede te deelen of Amerika onze West wel koopen wil. Een bod is tot dusver niet gedaan. W. d. S. zou, als het geld was geïncasseerd, onmiddellijk willen beginnen „met de vestiging van onze nieuwe kolonie vlak voor de deur, onze nieuwe Zuiderzee-provincie" en, voegt hij er gemoedelijk bij, „wij zouden werkelijk met die overschietende milliarden wel weg weten". Ja, dat zal wel!

Wordt het geen tijd, dat de bladen ophouden zulke onzinnige ingezonden stukken te plaatsen? Men lacht ons in het buitenland uit.

Uit den Verren Vreemde.

Nieuw Delhi.

Geen bouwonderneming heeft haar werk kunnen voltooien zonder de bij de raming uitgetrokken cijfers voor uitgaven minstens te verdubbelen. Heeft menig particulier hiervan de gevolgen op gevoelige wijze ondervonden, staat, provincie, gemeente hebben er ook enorme tekortposten door te boeken gehad. De toenemende bemoeiïng van de overheid met velerlei, dat vroeger buiten haar arbeidsveld bleef, had juist een aanbouw en een verbouwing op groote schaal tot teeken van onzen tijd gemaakt. Ligt in de hierbij ondervonden tegenvallers mede een der redenen van den ongunstigen toestand van menige geldkist, eenige regeeringen hebben dezen tegenslag nog in 't bijzonder in sterke mate gevoeld, door de omstandigheid, dat zij, in de weeldestemming van vóór den oorlog, plan hebben aangedurfd, om zich een nieuwe hoofdstad te geven, hoofdstad, die als zoodanig geheel te scheppen was. De wereldgeschiedenis kent meer voorbeelden hiervan, maar nu leek 't of het mode ging worden, o.m. deden Australië, Nederlandsch Indië en Britsch Indië besloten aan den bouw van hun regeeringszetel.

Zijn daar overal principieele bestrijders geweest van het bouwen van een regeeringsmiddenpunt instede van het aanpassen van dit middenpunt aan een bewegingscentrum dat zich van zelf gevormd heeft; zijn daar ook overal tegenstanders geweest van de meerdere uitgaven, die een nieuwe stad vergt, vergeleken bij een bestaande, die voor de huisvesting, de gemeenschap, de leveranciën op elk gebied, de voorziening in de intellectueele behoeften slechts uitbreiding en aanpassing vergt, instede van scheppen en aanleggen; nadat de nieuwbouw flink was aangepakt, was de oppositie tot berusting gekomen. Nu de omstandigheden de moeilijkheden zijn komen vermeerderen en nu de kosten verveelvoudigen, terwijl de leuze: „bezuinigen" het eind en conclusie van elke beschouwing geworden is, nu staan de klagers weer op; doende alsof zij de toekomst beter hebben gepeild, dan de stedebouwers, loopt er zoo iets van: „zie je wel" door hun verwijten heen. Dit geluid laat zich in den laatsten tijd ook vrij scherp hooren in Britsch Indië, waar de „new capital" Delhi in langzame wording uit den grond verrijst.

Het plan der Indische regeering omvat de eigenlijke gebouwen der regeeringswerkzaamheden en de officieel te betrekken woningen, met inbegrip van het parlementshuis, benevens het monumentale All-India War Memorial. Ook wordt de nieuwe stad in zoover aangelegd, dat zij tot het bouwen van woningen, winkels, a. a. z. geschikt wordt, de bouw van de nieuwe stad zelf wordt echter aan den particulieren ondernemingsgeest overgelaten.

De oorspronkelijk goedgekeurde raming bedroeg 918 Roepy-lakhs, 't totaal bedrag is, door uitzetting van 't aanvankelijke plan en door de ingetreden duurte, tot 1307 R. lakhs gestegen (1 lakh is pl.m: 120000 gld. normaal).

Onvoorziene omstandigheden buiten beschouwing latende, wordt aangenomen met alle aanlegwerkzaamheden, de oprichting der bureaux en noodige gebouwen van verschillenden aard, in den zomer van 1924 gereed te komen. De groote gebouwen voor het algemeen secretariaat, voor de wetgevende lichamen, enz. zullen betrokken worden bij den inzet van het dienstjaar 1925—26. Het eigenlijke Government House zal een jaar later geopend moeten worden.

De aanbouw door particulieren houdt hiermede gelijken tred.

Veelal bestaat de meening, dat de centrale gebouwen kwistig versierd en van ornamenten voorzien zullen worden. *The Times of India* geeft, in zijn nummer van 20 Mei, de verzekering, dat dit echter geenszins 't geval zal wezen. Het voornemen is veeleer om zuinigheid te betrachten, waar dit maar eenigszins mogelijk is zonder aan de bestemming afbreuk te doen. Wat tot versiering kan strekken worde voor later in gedachte gehouden, als Indië daarvoor eens geld beschikbaar kan stellen.

Over den aanleg van de stadsgedeelten, die buiten de gouvernementsbouwplannen vallen, wordt o.a. nog gezegd, dat meer dan 240 acres (acre is ± ½ bunder) bestemd is voor den aanbouw van tijdelijke verblijfplaatsen voor de Inlandsche vorsten en grooten. Uitgestrekte ruimte is toegedacht aan instellingen van hooger ontwikkeling.

De opgekomen kritiek richt zich deels tegen details van den bouw, deels tegen het plan als groot geheel. The T. o. I. gaat tegen al de opgesomde bezwaren in. Wordt de volbrachte arbeid te gering genoemd, dan wordt gewezen op de 2000 gereed zijnde woningen, waarbij de particuliere aanbouw spoedig een groot aantal zal voegen. De plaats voor de nieuwe stad gekozen, wordt een nare en stoffige woestenij genoemd. Het terrein was niet lang geleden geschikt voor bouwland; wanneer over een dergelijke uitgestrektheid in 't hoogland werken van dezen aard uitgevoerd worden, is dadelijk geen prettigen indruk te scheppen, maar als de bewoners komen, nadat de watervoorziening geregeld is, zal 't aanzien vanzelf verlevendigen en verbeteren.

Beweerd is, dat Europeanen het in 't klimaat van Delhi hoogstens 5 maanden van 't jaar kunnen uithouden. The T. o. I. spreekt dit beslist tegen, thans reeds werken er Europeanen het geheele jaar door. Het bestaande Delhi met een kwart millioen inwoners, is niet als ongezond bekend.

Wat de keuze van een hoofdkwartier der regeering in het algemeen betreft, heeft Delhi groote voordeelen boven het door anderen aanbevolen Calcutta. De waarde van den grond alleen reeds of het geschikt maken van den bodem, zou te Calcutta uitgaven vergen, grooter dan die voor den geheelen bouw te Delhi. Bij de nieuwe grondslagen, waarop de Br. Indische regeering ingericht is, zou het verkeerd zijn, de centrale regeering in één plaats samen te brengen met het bestuur van een der provinciën. Indië heeft een bestuurs-hoofdplaats noodig, zoowel op grond van staatkundige als van gewone dienstoverwegingen. Delhi biedt goedkoop land, goedkoope arbeidskracht, goedkoop materiaal aan, met nergens geëvenaarde ruimte tot gunstige ontwikkeling.

Het is dan ook te begrijpen, dat de wetgevende vergadering, zoo vaak als de opvatting te berde is gebracht om 't Delhiplan prijs te geven, zich met een overgroote meerderheid daar tegen heeft verklaard.

De christenvervolgingen in Klein-Azië.

Gaarne geloovende wat men hoopt, vragen wij niets liever dan de waarheid te mogen aannemen van het dementi, door het Turksche inlichtingenkantoor in Den Haag aan de pers verstrekt, betreffende de aan Turksch adres geuite beschuldigingen van massagruwelen in Klein-Azië tegen de christenminderheid bedreven.

De metropolitaan van Keskin, Papa Ephtim, vertegenwoordiger der orthodoxe kerken, heeft uit Cesarée het volgende aan de bladen te Constantinopel gemeld:

„Het Congres der orthodoxe Kerken van Klein-Azië, waaraan vertegenwoordigers van alle Grieksche religieuze districten van Anatolië deelnemen en dat te Cesarée vereenigd is, heeft eene motie aangenomen, waarin verklaard wordt, dat de uitlatingen van den Amerikaan Yowell aan een Engelsch journalist betreffende zoogenaamde moorden op Christenen van allen grond ontbloot zijn. Deze motie stelt o.m. vast, dat Yowell met drie zijner vrienden uit Anatolië is gezet wegens vijandige drijverijen tegen de Turken en dat zijne woorden door wraakzucht zijn geïnspireerd. Gelukkig hebben andere vreemdelingen, w.o. Amerikanen, zich ter plaatse van de waarheid kunnen overtuigen. Deze leugenachtige berichten, zegt de motie, zijn in de wereld gezonden op een oogenblik dat het herstel van den vrede in het naburige Oosten weer aan de orde van

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

den dag was gesteld. Duidelijk zijn hierin de intriges van de vijanden van Turkije te herkennen, die opnieuw de openbare opinie van Europa en de Ver. Staten willen beinvloeden ten nadeele van de Turken. Wij priesters hebben den plicht, evenals de dagbladpers der geheele wereld, om de waarheid te verkondigen. Wij orthodoxen van Klein-Azië leven in rust en veiligheid. Dat men ons met rust late. Iedereen is hier vrij, onverschillig of hij Mahomedaan of Orthodox is. En de motie besluit: er is hier geen sprake van minderheden en wij verlangen niet het voorwerp te zijn van de intriges en de propaganda der vijanden van Turkije."

De Turksche bladen uit Angora publiceeren de volgende verklaringen, die mr. Glasby, handelsattaché van het hooge commissariaat der Ver. Staten te Konstantinopel, aan een correspondent van het Anatolisch agentschap heeft afgelegd: „De uitlatingen van mr. Yowell, door de Times gepubliceerd, zijn niets anders dan een herhaling der geruchten betreffende moorden op Christenen, die reeds vijf à zes maanden geleden de ronde deden in de Amerikaansche en Europeesche dagbladen. Yowell heeft eerst getracht om zijne mededeelingen aan vertegenwoordigers te Konstantinopel van Amerikaansche dagbladen af te leggen. Daarna heeft door bemiddeling der Armeniërs het rapport zijn weg tot de Times gevonden. De Amerikanen, die Anatolië kennen, weten dat dit rapport geheel onwaar is. Zoo is o.a. door mij (Glasby), Miss Billings en Miss Mac Davil in verschillende rapporten, die wij aan onze autoriteiten hebben gericht, de waarheid vastgelegd."

Na deze lange aanhalingen herhalen wij, dat wij niet beter wenschen dan de juistheid ervan bevestigd te zien. Toch lijkt 't niet overbodig hiertoe de commissie uit te zenden, die, op initiatief van Engeland, door de toonaangevende Europeesche mogendheden en de Ver. Staten van Noord-Amerika, hiervoor bestemd is. De beschuldigingen immers zijn niet alleen uitgegaan van majoor Yowell en van zijn lotgenoot Dr. Ward, maar in 't laatst van Mei werd ook een telegram van den patriarch van Constantinopel gepubliceerd, waarin o.a. werd gezegd over Trebizonde:

„De inwoners werden gedood. De vrouwen en kinderen werden aangerand en de huizen en winkels gesloten. Zeer weinig bewoners zijn gered. Deze overlevenden zijn gedeporteerd naar onbekende streken. Eenige Turken vielen Livera aan, den zetel van den aartsbisschop van Podopolis en sloten alle bewoners in eenige huizen op. De aartsbisschop Kyrillos werd gearresteerd. Christenen van Dzeriz, evenals van de hoofdplaats Caza van Matska zijn onthoofd en hun hoofden zijn vele dagen op spaken op de markt tentoongesteld."

Tezelfdertijd wist een ander bericht het volgende te melden:

„Een Amerikaansche vrouwelijke medewerkster aan het ondersteuningswerk, die over Samsoun uit Malapia te Constantinopel is aangekomen, bericht, dat zij gedurende haar reis langs de kust, die 14 dagen duurde, iederen dag groepen van gedeporteerde vrouwen en kinderen zag, die allen gebrek leden. Een groot aantal lijken lag langs den weg. Zij verklaart verder, dat de geheele Grieksche bevolking gedeporteerd wordt zonder van levensmiddelen of kleeding te worden voorzien. Te Malapia stieven er van de gedeporteerden 40 tot 50 per dag. De Amerikaansche heeft pogingen in het werk gesteld om een hulpactie voor de kinderen op touw te zetten. De Turksche overheden weigerden aanvankelijk, doch stonden haar ten slotte toe kinderen tot den leeftijd van 12 jaar op te nemen. Zij is er in geslaagd de helft van deze kinderen tijdelijk te redden, doch vreest dat na haar vertrek alle overblijvende vrouwen en kinderen zullen sterven."

Moge de internationale commissie bevestigen dat van dit alles niets waar is; de publieke opinie heeft deze geruststelling echter noodig.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

MINISTERIE VAN KOLONIËN.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1922 voor eenige studenten in de artsenijbereidkunde aan de Nederlandsche universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van eene geldelijke tegemoetkoming van ƒ 5000 (vijf duizend gulden) en met geheele of gedeeltelijke vergoeding van collegegelden, te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig de regeling, vastgesteld bij beschikkingen van den Minister van Koloniën van 6 Mei 1918, 8ste afdeeling, no. 24 en van 2 Februari 1921, 8ste afdeeling, no. 95, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën (8ste afdeeling) zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich onder overlegging van de gevorderde bescheiden vóór 1 Augustus 1922 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

D. C. Prins, Engweg, Lunteren, als hulpprediker;

Mej. H. van der Veer, Wilhelmina-gasthuis, Amsterdam, als verpleegster;

Mej. Mr. M. C. van Berckel; Verhulststraat 11, Den Haag, als bureaujuriste.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. ..., 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap).

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de wis- en natuurkunde,
Leeraren in het teekenen (akte Me en Mg),
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de aardrijkskunde,
Leeraren in de plant- en dierkunde,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Civiel-ingenieur bij het techn. onderwijs.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Opzichter voor den waterstaat en de burgerlijke openbare werken (gediplomeerden).
Opzichter voor de landsgebouwen (gediplomeerden).
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats en rij- en voertuigbouw en afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant in vasten dienst.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 7 tot 14 Juni 1922.

Nieuwe Leden.

Mej. M. Paulus, Directrice van het Internaat „Het Gooilindehuis", Ceintuurbaan 1, Hilversum, ƒ 5.

Menno van Meeteren, p.a. K. Wybrands, Rue des Martyrs 61, Paris, ƒ 5.

L. Hendrickx, Nijmegen, van den Bruggcherstraat 9, ƒ ...

P. Brandenburg, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Copernicuslaan 75, ƒ 5.

Dr. A. Bergman, Directeur Openbare Gezondheidsdienst, Curaçao, ƒ 5.

Afschrijven.

Mevrouw J. Halbisch, Den Haag, Acaciastraat 92.

H. Colijn, Leersum, „De Hoogstraat".

Adresveranderingen.

J. J. Diedrich, Hoofdcommies S.S., van: Atjeh naar: Vught (N.-Br.).

P. P. Martron, Onderwijzer 1e kl., van: Mr. Cornelis ... naar: Buitenveldert, Nieuwer-Amstel.

A. R. Boele, Ass.-Resident, van: Donggala naar: Den Haag, Vivienstraat 40, ƒ 5.

Baron W. D. H. van Asbeck, van: Den Haag, Hotel ... Brug, naar: Légation Royal des Pays-Bas te Mexico-City.

H. J. Vingerhoets H.Jzn., Adm. Ambt. B. B., van: Den Haag, Marconistraat 35, naar: Weltevreden, Dep. v. B. B.

J. Molenaar, Gezaghebber Gouv.-Marine, van: Overveen, Bloemendaalscheweg 234, naar: Weltevreden, D. v. Marine.

G. C. W. F. Fikenscher, Controleur B. B., van: Nederland naar: Tasik-Malaja.

Dr. M. C. Goedhart, Off. v. Gez. N.-I. L., van: Curaçao naar: Nijmegen, Koloniale Reserve, ƒ 5.

Vereeniging „OOST en WEST”.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.

e. **„Ontwaakt”.** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in Moderne Talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.